

Paikallinen tahtotila kuntoon

Kysely rikoksentorjuntatyöstä kunnissa vuonna 2017

Oikeusministeriön julkaisu 54/2017

Paikallinen tahtotila kuntoon

Kysely rikoksentorjuntatyöstä kunnissa vuonna 2017

Oikeusministeriö

ISBN Nid.: 978-952-259-648-2

ISBN PDF: 978-952-259-649-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	1.11. 2017	
Tekijät	Saija Sambou, Minna Piispa		
Julkaisun nimi	Paikallinen tahtotila kuntoon. Kysely rikoksentorjuntatyöstä kunnissa vuonna 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 54/2017		
Diaari/hankenumero	OM 1/62/2015	Teema	Selvityksiä ja ohjeita
ISBN painettu	978-952-259-648-2	ISSN painettu	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-649-9	ISSN PDF	1798-7067
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-649-9		
Sivumäärä	45	Kieli	suomi
Asiasanat	kunnat, paikallinen rikoksentorjunta, rikoksentorjuntatyö, rikoksen ehkäisytyö, rikoksen ehkäisy, sähköinen hyvinvointikertomus, hyvinvointisuunnittelu, hyvinvointisuunnitelma, turvallisuussuunnittelu, turvallisuussuunnitelma, Turvallisesti yhdessä – kansallinen rikoksentorjuntaohjelma, asukkaiden kuuleminen, osallisuus, kumppanuus, laaja-alainen yhteistyö, turvallisuuden tunne		
Tiivistelmä Rikoksentorjuntaneuvosto toteutti suomen- ja ruotsinkielisen kyselyn rikoksentorjuntatyöstä kunnissa yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Kyselyn toteutettiin ajalla 1.3.-28.4.2017. Kyselyn vastausprosentti oli varsin hyvä, 43 prosenttia.Vastauksia saatiin erikokoisista kunnista eri puolilta Suomea, suhteessa eniten isoista kunnista. Kyselyssä selvitettiin paikallisen rikoksentorjuntatyön toteuttamista ja yhteistyötä kunnissa alkuvuodesta 2017. Kysely oli osa ”Turvallisesti yhdessä” – kansallisen rikoksentorjuntaohjelman (2016) toimeenpanoa. Kyselyn tavoitteena on edesauttaa paikallisen rikoksentorjuntatyön kehittämistä ja sitä voidaan hyödyntää myöhemmin kansallisen rikoksentorjuntaohjelman arvioinnissa. Kyselyn tulosten pohjalta nostetaan esille mielenkiintoisimmat havainnot, haasteet ja kehittämistarpeet paikallisella tasolla. Onnistuneen ja laaja-alaisen paikallisen rikoksentorjuntatyön varmistamiseksi kunnassa tarvitaan paikallinen tuki niin luottamus- kuin johtavilta viranhaltijoilta, mutta myös riittävästi koulutusta, tietoa hyvistä käytännöistä ja rikoksentorjunnan kustannusvaikutuksista.			
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet		1.11. 2017
Författare	Saija Sambou, Minna Piispa		
Publikationens titel	Den lokala strategiska avsikterna i skick. Enkät om brottsbekämpningsarbetet i kommunerna 2017		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 54/2017		
Diarie-/ projektnummer	OM 1/62/2015	Tema	Utredningar och anvisningar
ISBN tryckt	978-952-259-648-2	ISSN tryckt	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-649-9	ISSN PDF	1798-7067
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-649-9		
Sidantal	45	Språk	finska
Nyckelord	kommuner, lokal brottsbekämpning, brottsförebyggande arbete, brottsförebyggande, elektronisk välfärdsberättelse, säkerhetsplanering, säkerhetsplan, välfärdsplanering, välfärdsplan, nationella brottsbekämpningsprogrammet Trygga tillsammans, hörande av invånare, delaktighet, partnerskap, omfattande samarbete, känsla av säkerhet		
Referat			
Rådet för brottsförebyggande har genomfört en enkät om brottsbekämpningsarbetet i kommunerna på finska och svenska tillsammans med Finlands Kommunförbund. Enkäten genomfördes under perioden 1.3–28.4.2017. Svarsprocenten var mycket bra, 43 procent. Man fick svar från olika stora kommuner från olika håll i Finland, förhållandevis mest från stora kommuner. I enkäten undersöks genomförandet av brottsbekämpningsarbetet och samarbetet i samband med det i kommunerna från början av 2017. Enkäten var en del av genomförandet av det nationella brottsbekämpningsprogrammet Trygga tillsammans (2016). Målet med enkäten var att främja utvecklingen av det lokala brottsbekämpningsarbetet och den kan användas senare vid bedömningen av det nationella brottsbekämpningsprogrammet. Utifrån enkätresultaten lyfts fram de intressantaste observationerna, utmaningarna och utvecklingsbehoven på lokal nivå. För att säkerställa ett framgångsrikt och omfattande lokalt brottsbekämpningsarbete i kommunen behövs det stöd på lokal nivå av såväl tjänsteinnehavare i förtroendeuppgifter som ledande tjänsteinnehavare, men även tillräcklig utbildning, kunskap om bästa praxis och brottsbekämpningens brottsbekämpningen.			
Förläggare	Justitieministeriet		
Tryckort och år	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Justice		1.11. 2017
Authors	Saija Sambou, Minna Piispa		
Title of publication	A concerted effort to improve local willingness Survey on crime prevention work by municipalities in 2017		
Series and publication number	Publication of the Ministry of Justice 54/2017		
Register number	OM 1/62/2015	Subject	Reports and guidelines
ISBN (printed)	978-952-259-648-2	ISSN (printed)	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-649-9	ISSN (PDF)	1798-7067
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-649-9		
Pages	45	Language	Finnish
Keywords	municipalities, local crime prevention, crime prevention work, prevention of crime, electronic welfare report, security planning, security plan, welfare planning, welfare plan, Working Together for Safer and More Secure Communities – national crime prevention programme, consultation of residents, participation, partnership, broad-scoped cooperation, sense of security		
Abstract The National Council for Crime Prevention and the Association of Finnish Local and Regional Authorities conducted surveys in Finnish and Swedish on crime prevention work in municipalities. The survey was carried out starting 1 March 2017 and ending 28 April 2017. The response rate for the survey was good at 43 per cent. Responses were submitted by municipalities from around Finland of varying sizes. Finland's largest municipalities submitted the greatest number of responses relative to their size and number. The survey examined the implementation of local crime prevention work and cooperation in municipalities in early 2017. The survey is part of the implementation of Finland's national crime prevention programme (2016) titled "Working Together for Safer and More Secure Communities". The purpose of the survey is to help in the development of local crime prevention work, and the responses can be utilised later on in the assessment of the national crime prevention programme. The most interesting observations, challenges and development needs at the local level will be highlighted on the basis of the answers to this survey. In order to guarantee successful and broad-scoped local crime prevention work, municipalities must have local support both persons holding positions of trust and leading public administration personnel, as well as sufficient training, and a knowledge of good practices and the cost impacts of crime prevention.			
Publisher	Ministry of Justice		
Printed by (place and time)	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Kyselyn tausta ja tavoite	9
2	Kyselyn toteutus	11
3	Taustatietoja kyselyyn vastanneista kunnista	12
4	Rikksentorjuntaohjelman tavoitteiden toteutuminen kunnissa	15
4.1	Rikosten ehkäisyn kytkeytyminen kunnan muihin suunnitelmiin	15
4.2	Rikosten ehkäisyyn liittyvän yhteistyön ja verkostoitumisen tilanne kunnissa	17
4.2.1	Koordinaattori ja työryhmä kunnissa	17
4.2.2	Yhteistyötahot ja arviointi yhteistyön eduista	19
4.3	Asukkaiden kuulemisen ja osallistumisen edistäminen kunnissa	23
4.3.1	Turvallisuuskysely ja turvallisuuskävely	24
4.3.2	Kuntalain velvoittamien neuvostojen ja valtuustojen kuuleminen	26
4.3.3	Asukasyhdyshenkilöiden ja muiden kanavien hyödyntäminen asukkaiden kuulemiseksi	27
4.4	Arvio rikosten ehkäisytyön toteutumisesta kunnassa	31
4.5	Rikksentorjuntaneuvoston materiaalien hyödyntäminen kunnissa	34
5	Kyselyn yhteenveto ja jatkoehdotukset	37
5.1	Rikosten ehkäisy ja yhteistyö osaksi kunnan rakenteita ja strategiaa	37
5.2	Asukkaiden kuulemisen ja osallistumisen lisääminen	41
5.3	Osaamisen jakaminen ja koulutus tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi	42
5.4	Paikallinen tahtotila, kunnan johdon tuki paikallisella tasolla ja yhteistyö kansallisella tasolla	43
	Lähdeluettelo	44
	Liitetaulukko	45

1 Kyselyn tausta ja tavoite

Tässä raportissa esitellään kunnille lähetettyä kyselyä, jolla selvitetään paikallisen rikoksentorjuntatyön toteuttamista kunnissa ja seurataan ”Turvallisesti yhdessä” – kansallisen rikoksentorjuntaohjelman (2016) toimeenpanoa.

Ohjelman laati oikeusministeriön yhteydessä toimiva rikoksentorjuntaneuvosto, joka käsittelee rikollisuuden ehkäisyyn, rikoksista aiheutuvien haittojen vähentämiseen ja turvallisuuden edistämiseen liittyviä yleisiä kysymyksiä. Valtioneuvosto nimitti uuden rikoksentorjuntaneuvoston toimintakaudelle 1.10.2015–30.9.2018. Neuvostolla on toimikaudellaan kolme painopistettä: vahvistaa rikoksentorjunnan tietopohjaa, kehittää paikallista rikoksentorjuntatyötä ja laatia kansallinen rikoksentorjuntaohjelma.

Rikoksentorjuntaohjelman toimenpiteet valmisteltiin yhdeksässä eri puolilla Suomea toteutetussa työpajassa sekä paikallisen rikoksentorjuntatyön jaostossa. Rikoksentorjuntaneuvosto hyväksyi ohjelman 16.6.2016. Ohjelma lähetettiin kesällä 2016 lausuntokierrokselle ja valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen marraskuussa.

Rikoksentorjuntaohjelmassa esitetään 29 toimenpidettä paikallisen rikoksentorjuntatyön kehittämiseksi. Ohjelmalla on viisi tavoitetta, joiden toteutumista arvioidaan kunnille suunnatun kyselyn avulla. Ohjelman tavoitteena on:

1. Selkeyttää rikosten ehkäisyn kytkeytyminen kunnan muihin suunnitelmiin
2. Parantaa rikosten ehkäisyyn kytkeytyvää yhteistyötä ja verkostoitumista viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kanssa
3. Lisätä rikoksentorjuntatyön osaamista paikallisella ja kansallisella tasolla
4. Edistää asukkaiden ja kansalaisjärjestöjen kuulemista rikosten ehkäisyn suunnittelussa
5. Kehittää kansalaisten osallistumista ja vaikuttamiskeinoja rikosten ehkäisyssä ja koetun turvallisuuden edistämisessä.

Erityinen paino ohjelmassa on rikosentorjuntatyön toimijoiden, kuten viranomaisten, elinkeinoelämän, kansalaisjärjestöjen ja asukkaiden yhteistyössä rikosentorjunnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lisäksi ohjelmassa esitetään suosituksia, joiden tavoitteena on lisätä yleistä tietoa kansalaisten oikeuksista ja mahdollisuuksista vaikuttaa, toimia ja osallistua. Edellä luetellut tavoitteet tulevat rikosentorjuntaneuvoston vahvistaman paikallisen rikosentorjuntaohjelman visiosta:

Yhdessä tekeminen lisää yhteenkuuluvuutta ja turvallisuuden tunnetta, vähentää rikoksen uhriksi joutumisen riskiä ja rikoksista aiheutuvia haittoja.

Ohjelman toimeenpanoon ja seurantaan liittyy keskeisesti tämä Suomen Kuntaliiton ja rikosentorjuntaneuvoston yhdessä toteuttama kysely siitä, miten kunnissa toteutetaan rikosten ehkäisyä, rikosentorjuntaa ja asukkaiden turvallisuuden tunnetta lisäävää työtä. Kyselyyn orientoitumisen ja vastaamisen helpottamiseksi tutkijat muistuttivat kyselyn alussa, mitä kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa tarkoitetaan rikosentorjuntatyöllä. Rikosentorjunnaksi ohjelmassa luetaan kaikki rikosten ehkäisyyn ja rikosentorjuntatyöhön sisältyvät toimet, joilla

- ehkäistään ja vähennetään rikoksia
- ehkäistään ja vähennetään rikoksista aiheutuvia haittoja
- ehkäistään ja vähennetään rikoksen tekemisen ja uhriksi joutumisen riskiä
- vähennetään rikoksen pelkoa ja lisätään turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Kyselyn tarkoitus on kartoittaa tilanne kunnissa alkuvuodesta 2017. Kyselyn kysymykset nousevat ohjelman suosituksista ja julkaisun rakenne nojaa viiteen ohjelman tavoitteeseen.

2 Kyselyn toteutus

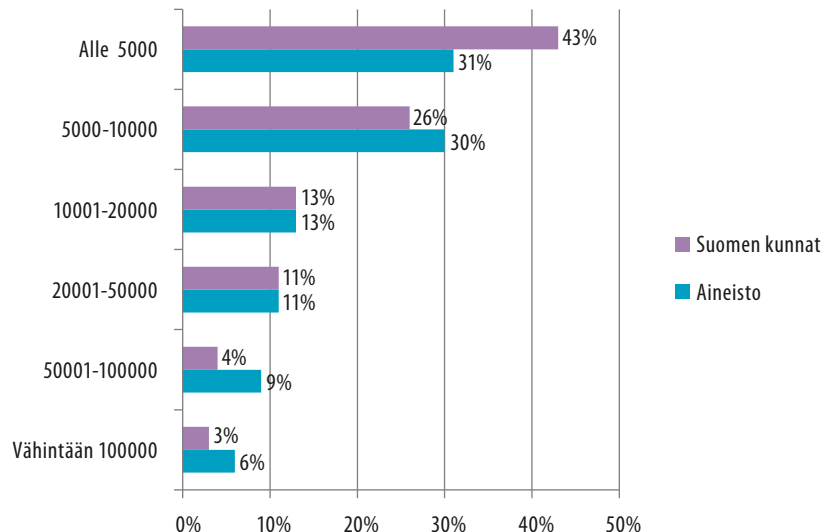
Rikoksentorjuntaneuvosto toteutti kyselyn rikosten ehkäisystä ja turvallisuussuunnittelusta kunnissa yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Webropol-kysely toteutettiin sekä ruotsin- että suomenkielisenä. Vastausaikalla kuntia oli Suomessa 311, ja näistä 16 sijaitsi Ahvenanmaalla. Ahvenanmaa ei ole tässä aineistossa mukana.

Kutsu kyselyyn vastaamiseen lähti Suomen Kuntaliitolta. Kutsussa kuntien kirjaamoja pyydettiin välittämään kysely kunnan rikoksentorjuntatyöstä ja turvallisuustyöstä vastaavalle viranhaltijalle ja todettiin, että kyselyn tulokset edesauttavat paikallisen rikoksentorjuntatyön kehittämistä ja kansallisen rikoksentorjuntaohjelman toteutusta.

Webropol-kyselyn mainittiin kutsukirjeessä olevan avoinna 1.3.–20.3.2017. Vastausaikaa kuitenkin pidennettiin, sillä kansallisen rikoksentorjuntaohjelman alueellisia toimeenpanoseminaareja järjestettiin pitkin kevättä ja ne olivat mainio tilaisuus kertoa kyselystä. Vastauksia pyydettiin erikseen myös niiltä kunnilta, jotka olivat antaneet lausunnon ”Turvallisesti yhdessä” -ohjelman lausuntokierroksella kesäkuussa 2016. Kyselyyn vastaamattomille kunnille lähetettiin vielä muistutus kyselystä, jossa kehoitettiin pieniäkin kuntia vastaamaan ainakin kyselyn alussa oleviin kysymyksiin, joissa tiedusteltiin kunnan kokoa ja sitä, miten rikoksentorjuntatyö on kunnassa toteutettu. Kysely suljettiin lopulta 28.4.2017.

3 Taustatietoja kyselyyn vastanneista kunnista

Vastaamisajan päätyttyä vastauksia oli tullut yhteensä 128 erikokoisesta kunnasta tai kaupungista, kolmesta ruotsinkielisestä ja 125 suomenkielisestä. Kyselyn vastausprosentti oli näin ollen 43 ja sitä voidaan pitää hyvänä, koska vastauksia tuli erikokoisista kunnista ja eri puolilta Suomea. Kysely lähetettiin Manner-Suomen kunnille, joita oli 295. Aineiston käsittelyssä ei erotella ruotsinkielisiä kuntia.

Kuvio 1. Suomen kunnat väestöluvun mukaan ja kyselyyn vastanneet kunnat (n=128)

Vuoden 2017 alussa Suomen kunnista 43 prosentissa oli asukkaita alle 5000. Kuntia, joissa asukkaita oli enemmän kuin 10 000 mutta vähemmän kuin 50 000, oli 24 prosenttia Suomen kunnista. Näistä kunnista vastauksia kyselyyn kertyi myös 24 prosenttia. Yli 50 000 asukkaan kuntia Suomen kunnista oli vain neljä prosenttia. Kyselyaineistossa vastauksia kyselyyn tuli suhteessa eniten isoista kunnista. Pienimmistä, alle 5000 asukkaan kunnista vastauksia tuli vain 31 prosenttia kunnista. Kunnan väkiluvun kasvaessa kyselyyn vastanneiden osuus siis kasvaa.

Rikoksentorjuntaohjelmaa valmisteltiin alueellisissa työpajoissa. Kevään 2017 aikana rikoksentorjuntaneuvoston sihteeristö levitti tietoa ohjelman tavoitteista ja toimenpiteistä alueellisissa, road show-tyyppisissä seminaareissa yhteistyössä Etelä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen kanssa. Etelä-Suomen seminaari pidettiin Lappeenrannassa, Itä-Suomen seminaari Varkaudessa, Länsi- ja Sisä-Suomen seminaari Vaasassa ja Tampereella sekä Lapin seminaari Rovaniemellä. Näissä seminaareissa järjestäjät mainostivat myös kyselyyn vastaamista. Taulukossa 1 on tarkasteltu kyselyyn vastaamisen jakautumista aluehallintovirastojen mukaan.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet kunnat aluehallintovirastoittain (n=126)¹

Aluehallintovirasto	Kuntien lkm	Kyselyyn vastanneet	Vastaus %
Etelä-Suomi	62	31	50
Itä-Suomi	45	22	49
Lappi	21	5	24
Lounais-Suomi	23	18	78
Länsi- ja Sisä-Suomi	85	29	34
Pohjois-Suomi	59	21	36
Lukumäärä	295	126	

Aluehallintovirastoittain tarkasteltuna vastauksia tuli eniten Lounais-Suomen alueelta, jossa kuntia oli 23 ja vastausprosentti nousi 78:aan. Etelä-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen alueelta puolet kunnista vastasi kyselyyn. Lapin aluehallintoviraston alueen kunnista vain viisi prosenttia vastasi kyselyyn.

Aluehallintovirastojen mukaan tarkasteltuna vastausprosenttien määriin saattoi vaikuttaa mm. pienten kuntien suuri määrä alueella. Kuviossa 1 kunnan koon mukaan tarkasteltuna nähtiin, että vastausprosentti oli suhteessa suurempi asukasluvultaan suuremmissa

¹ Kaikkiaan kuntia vastasi kyselyyn siis 128 kappaletta, mutta kaksi ei ilmoittanut kunnan nimeä ja siksi taulukossa on luku 126.

kunnissa. Voidaan myös ajatella, että ohjelman toimeenpanoon liittyneiden seminaarien pito olisi tuonut lisää vastauksia kyselyyn – tai tätä ainakin toivottiin, kun kyselystä seminaarien aikana tiedotettiin. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella pidettiin seminaari sekä Tampereella että Vaasassa, mutta vastausprosentti jäi kuitenkin suhteellisen pieneksi verrattuna Etelä- ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen alueeseen, jossa seminaarit järjestettiin sekä Lappeenrannassa että Varkaudessa. Lounais-Suomen alueella taas rikosentorjuntaohjelman toimeenpanosta päästiin tiedottamaan vasta elokuussa 2017, eli alueen kunnat vastasivat hyvin ilman heille tehtyä erillistä motivointia. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto alueella ohjelman toimeenpanoa edistävä seminaari toteutetaan vasta marraskuussa 2017.

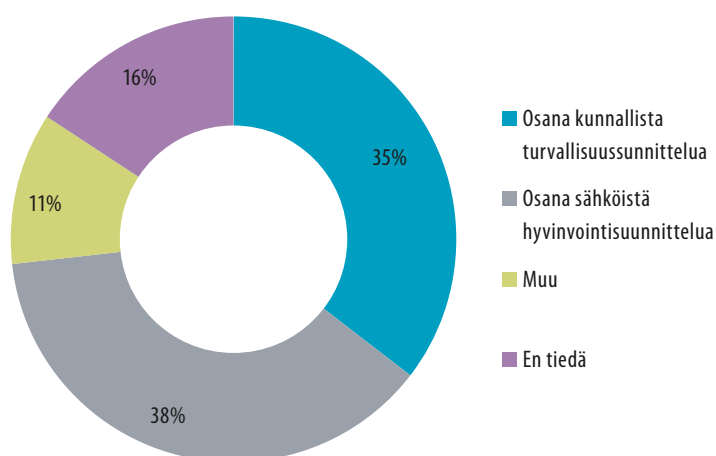
Kyselyyn vastanneilta kunnan rikosentorjuntatyöstä ja turvallisuussuunnittelusta vastaavilta kysyttiin myös, kuinka kauan he olivat tehneet työtä rikosten ehkäisyssä tai turvallisuussuunnittelussa. Hieman vähemmän kuin kolme neljästä vastaajasta (72 %) sanoi toimineensa rikosten ehkäisytyössä yli 3 vuotta ja noin 17 prosenttia vuodesta kolmeen vuoteen. Alle vuoden rikosten ehkäisytyössä oli toiminut noin 13 prosenttia vastaajista. Vaikka suuri osa vastaajista oli osallistunut rikosentorjuntatyöhön yli kolme vuotta, näkyy kyselyn tulosten raportoinnissa myöhemmin, että monissa vastauksissa oli yllättävän paljon ”en osaa sanoa”-vastauksia.

4 Rikksentorjuntaohjelman tavoitteiden toteutuminen kunnissa

4.1 Rikosten ehkäisyn kytkeytyminen kunnan muihin suunnitelmiin

Rikksentorjuntaohjelman ensimmäisenä tavoitteena on selkeyttää rikosten ehkäisyn kytkeytymistä kunnan muihin suunnitelmiin. Rikksentorjuntatyön liittäminen osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta on ohjelmassa nähty yhdeksi keinoksi liittää rikksentorjunta-asiat kunnan strategiaan, toiminnan ja talouden suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tämä lisäksi myös mahdollisuuksia resurssien kohdentamiseksi rikksentorjunnan kannalta tärkeisiin kohteisiin.

Kuntien tilanteen hahmottamiseksi kyselyn alussa tiedusteltiin, miten rikosten ehkäisyä toteutetaan vastaajan kunnassa vuoden 2017 alussa. Vastausten ajankohta oli siis maaliskuuhuhtikuu 2017.

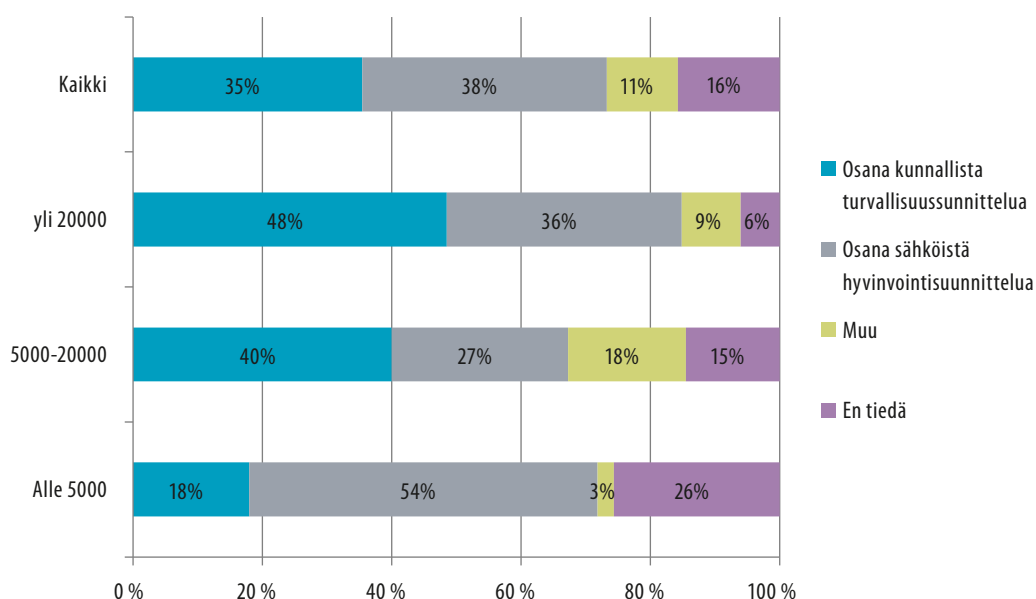

Kuvio 2. Miten rikosten ehkäisyä toteutetaan kunnassasi tällä hetkellä, % (n=127).

Kuviosta 2 ilmenee, että vaikka kysely oli pyydetty välittämään rikosten ehkäisyydestä tai turvallisuusasioista vastaaville viranhaltijoille, niin peräti 16 prosenttia kyselyyn vastanneista ei tiennyt, miten rikosten ehkäisyä toteutetaan kunnassa.

Kuvion 2 mukaan 35 prosenttia vastanneista kunnista ilmoitti, että rikosten ehkäisyä toteutettiin osana kunnallista turvallisuussuunnittelua ja 38 prosenttia toteutti rikosten ehkäisyä osana hyvinvointisuunnittelua tai sähköistä hyvinvointikertomusta. 11 prosenttia vastaajista ilmoitti, että rikosten ehkäisyä toteutetaan muulla tavoin, kuten osana normaalia toimintaa ja toimialojen perustyötä, seudullisen tai maakunnallisen suunnitelman puitteissa tai yhteistyössä poliisin kanssa. Kolme kuntaa mainitsi, ettei heillä ole lainkaan organisoitua rikosten ehkäisyä tai suunnitelmaa sen tekemiseksi tai vasta äskettäin on perustettu työryhmä, jossa erityisesti nuorten rikosten ehkäisy on teemana. Kysely osoitti myös sen, ettei yhdelläkään kyselyyn vastanneella kunnalla ollut omaa erillistä rikosensorjuntasuunnitelmaa. Jo 1999 julkaistussa ”Turvallisuustalkoot”-nimisessä rikosensorjuntaohjelmassa (1999, 28) todettiin, että paikallisen rikosensorjuntatyön käynnistämiseksi hyvä alku on paikallinen tai kunnassa tehty turvallisuussuunnitelma. 2000-luvun alkuvuosina käynnistyneen Sisäisen turvallisuuden ohjelman myötä paikallisia rikosensorjuntaohjelmia alettiin laajentaa paikallisiksi turvallisuussuunnitelmiksi (Ks. SM 2006). Rikosensorjunnan näkökulma mahtuu hyvin turvallisuussuunnitelmien sisään, vaikka niissä voi monilla paikkakunnilla olla mukana esim. tapaturmien ehkäisy ja pelastusalan ulottuvuus. Rikosensorjunnan näkökulma voidaan sovittaa myös hyvinvointisuunnitteluun, koska turvallisuus ja turvallisuuden tunne on keskeinen hyvinvoinnin elementti.

Sisäministeriön raportissa vuodelta 2014 esitettiin, että turvallisuussuunnitelma tulisi liittää kunnissa osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta (SM 2014). Kyselyn mukaan toistaiseksi 38 prosentissa kunnista rikosten ehkäisy ja turvallisuuden lisääminen olivat vuoden 2017 alussa osana sähköistä hyvinvointikertomusta. Suomen Kuntaliitto on vastannut sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittämisestä. Tavoitteena on ollut ottaa se käyttöön kaikissa kunnissa. Hyvinvointikertomus on tärkeä osa kunnan strategisen toiminnan johtamisen ja talouden suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Kunnissa toteutettavat asiat on kuvattu kuntastrategiassa, johon puolestaan toiminnan ja talouden suunnitelma perustuu. Hyvinvointikertomus täsmentää kuntastrategian ja toiminnan ja talouden suunnitelman hyvinvoinnin edistämistä koskevia näkökulmia. Siinä voidaan kuvata tarkemmin kunnan toiminnan painopistealueet, kehittämiskohteet, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit sekä arviointimittarit, joilla toiminnan tuloksia seurataan. Sähköistä hyvinvointikertomusta täydentävät tarvittaessa eri osa-alueiden ohjelmat ja suunnitelmat.

Kuvio 3. Miten rikosten ehkäisyä toteutetaan kunnassasi tällä hetkellä kunnan asukasluvun mukaan, % (N=127).

Kuviosta 3 käy ilmi, että alle 5000 asukkaan kunnissa rikosten ehkäisy ja turvallisuuden suunnittelu on useimmiten sisällytetty osaksi hyvinvointisuunnittelua tai sähköistä hyvinvointikertomusta. Pienissä kunnissa oli eniten myös niitä vastaajia, jotka eivät tieneet, miten rikosten ehkäisy toteutetaan kunnassa. Isoissa, yli 20 000 asukkaan kunnissa lähes puolessa rikosten ehkäisy oli osa kunnallista turvallisuussuunnittelua ja niissä oli kaikkien vähiten vastaajia, jotka eivät tieneet, miten sitä omassa kunnassa tehdään. Mitä isompi kunta, sen useammin rikosten ehkäisy on osa kunnallista turvallisuussuunnittelua.

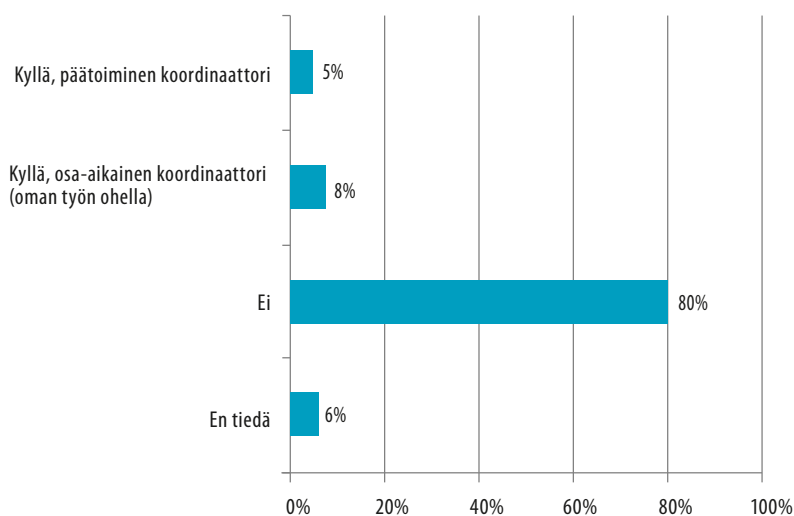
4.2 Rikosten ehkäisyyn liittyvän yhteistyön ja verkostoitumisen tilanne kunnissa

4.2.1 Koordinaattori ja työryhmä kunnissa

Rikoksentorjuntaohjelman toisena tavoitteena on parantaa rikosten ehkäisyyn kytkeytyvää yhteistyötä ja verkostoitumista viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kanssa. Yhteistyö edellyttää yhdessä tekemistä ja sen toteuttamisen tapa on useimmiten työryhmä. Työryhmä tarvitsee ainakin koolle kutsujan, mutta parhaiten työ etenisi, jos sitä varten olisi koordinaattori tai yhteyshenkilö.

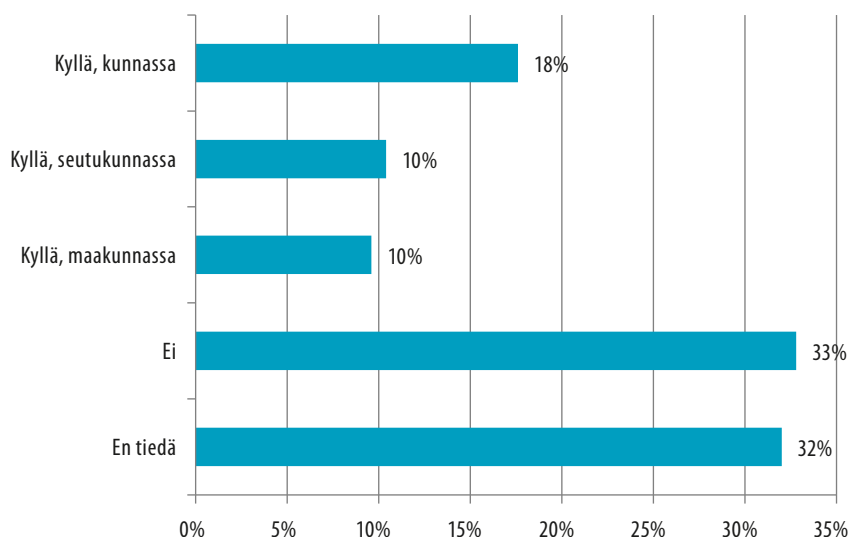
Rikoksentorjuntaohjelmassa tavoitteena on edistää rikosten ehkäisyä siten, että jokaiseen kuntaan/seutukuntaan nimettäisiin yhdyshenkilö tai koordinaattori, jonka tehtäviin kuuluisi rikoksentorjunnan edistäminen ja koordinointi alueella. Jo ohjelman valmisteluvaiheessa pidettyjen työpajojen osallistajat sekä lausuntokierroksen lausunnonantajat painottivat koordinaatiota, koska sen avulla voitaisiin vähentää päällekkäistä työtä, saada tarkempi käsitys esimerkiksi monista päällekkäisistä hankkeista ja parantaa kokonaisuuksien hallintaa. Koordinaattorin tehtävä voitaisiin liittää osaksi laajempaa turvallisuustyötä.

Kyselyn tulokset osoittivat kuitenkin, että alkuvuodesta 2017 suurimmassa osassa eli 80 prosentissa kunnista ei ollut henkilöä, jonka vastuulla olisi ollut rikosten ehkäisytyön koordinointi. Päätoiminen koordinaattori oli vain 14 kunnassa eli 5 prosentissa vastanneista kunnista ja osa-aikainen kahdeksassa prosentissa kunnista. Aineistossa päätoiminen tai osa-aikainen koordinaattori oli yleensä isommissa kunnissa. Päätoimiset koordinaattorit olivat avovastusten mukaan hyvinvointi- tai turvallisuuskoordinaattoreita, turvallisuus-asiiantuntijoita tai -päälliköitä. Osa-aikaiset koordinaattorit hoitivat tehtävää mm. vapaa-aikakoordinaattorina, turvallisuussuunnittelijana, hallintojohtajana, riskinhallintapäällikkönä tai opetus- ja varhaiskasvatuksen päällikön tehtävien ohella.

Kuvio 4. Onko kunnassasi henkilöä, jonka vastuulla on rikosten ehkäisytyön koordinointi? (N=110)

Rikoksentorjuntaan liittyvän yhteistyön parantamiseen ja rikoksentorjuntatyön käytännön toteuttamiseen liittyen vastaajilta tiedusteltiin, onko kunnassasi, seutukunnassasi tai maakunnassasi työryhmää, jonka vastuulla on rikosten ehkäisy. Kuviosta 5 käy ilmi, että yhteensä 38 prosenttia kaikista vastanneista (n=125) ilmoitti, että kunnassa, seutukunnassa tai maakunnassa oli työryhmä, missä käsitellään rikosten ehkäisyä. Näistä 18 prosenttia ilmoitti, että vastaajan omassa kunnassa on työryhmä. 10 prosenttia kertoi, että seutukunnassa on ja 10 prosenttia vastasi, että maakunnassa on työryhmä, jonka vastuulla on rikosten ehkäisy.

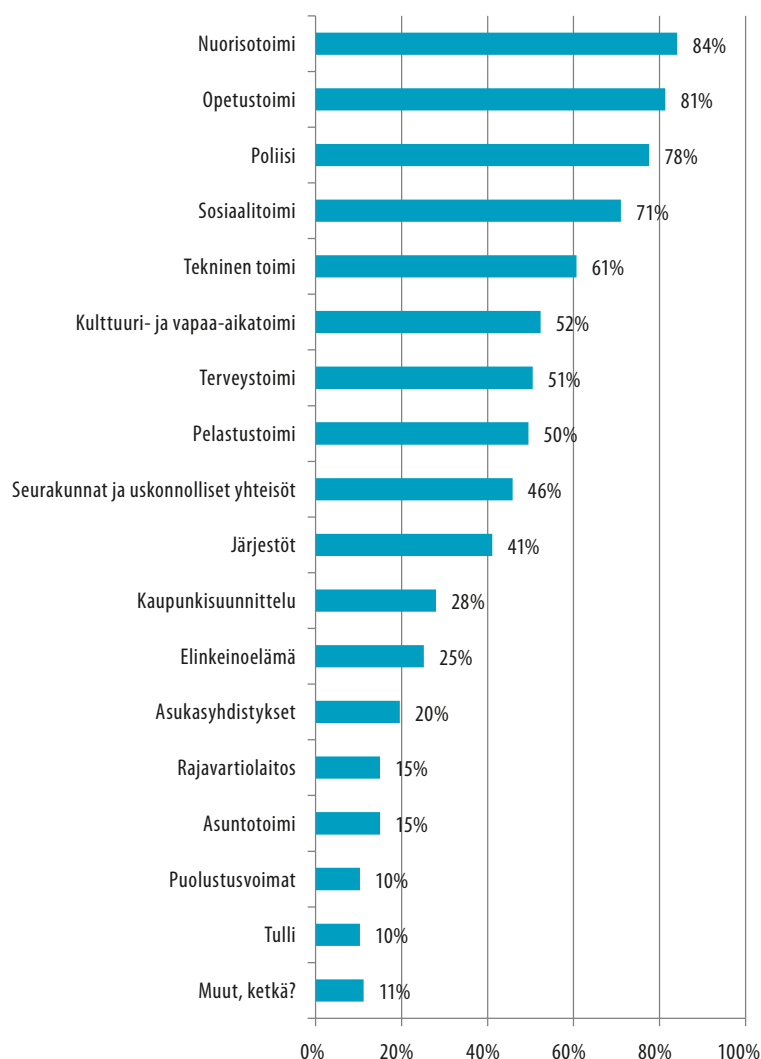

Kuvio 5. Onko kunnassasi, seutukunnassasi tai maakunnassasi työryhmä, jonka vastuulla on rikosten ehkäisy. (N=125)

Koska onnistunut rikoksentorjunta ja turvallisuustyö edellyttäisivät laaja-alaista yhteistyötä, on hämmästyttävää, että 33 prosenttia vastasi, ettei vastaajan kunnassa, seutukunnassa tai maakunnassa ole työryhmää, jonka vastuulla on rikosten ehkäisy. Lähes yhtä suuri osa (32 %) vastaajista ei tiennyt työryhmän olemassaolosta.

4.2.2 Yhteistyötahot ja arviointi yhteistyön eduista

Rikosten ehkäisytöön on ajateltu tehokkaimmillaan olevan laaja-alaista ja monialaista yhteistyötä, jossa paikalliset erityispiirteet otetaan huomioon. Rikoksentorjuntaohjelmassa ehdotetaan, että paikallisiin (kunnat/seutukunnat) hyvinvointi- ja turvallisuusryhmiin sisällytetään rikosten ehkäisyn näkökulma ja paikkakunnasta riippuen suositellaan, että mukana ovat ainakin poliisi, sosiaali-, terveys-, opetus- ja nuorisotoimi sekä rakennustoimi tai kaupunkisuunnittelu, elinkeinoelämän edustajat ja monipuolinen asukkaiden (esim. alueraadit) ja järjestöjen edustus. Tässä kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, ketkä rikosten ehkäisytöön kunnassa osallistuvat.

Kuvio 6. Ketkä toimijat osallistuvat rikosten ehkäisytyöhön kunnassasi? (n=107²)

Kuvio 6 osoittaa, että kuntien rikosten ehkäisytyössä kumppaneina ovat yleisimmin nuorisotoimi-, opetus- ja sosiaalitoimi sekä poliisi. Yli 50 prosenttia vastanneista ilmoitti yhteistyökumppaneiksi teknisen toimen, terveys- ja pelastustoimen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen. Seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen ja järjestöjen kanssa yhteistyötä teki alle puolet vastanneista kunnista. Elinkeinoelämä oli mukana yhteistyössä noin 25 prosentissa ja asukasyhdistykset noin 20 prosentissa kunnista. Tulli ja rajavartiolaitos lienevät mukana toiminnassa vain rajakunnissa. Kuviosta 6 ilmenee kyselyssä etukäteen ilmoitettujen tahojen mukana olo, mutta avoimissa vastauksissa lisättiin listalle vielä esimerkiksi vartiointi-

2 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin.

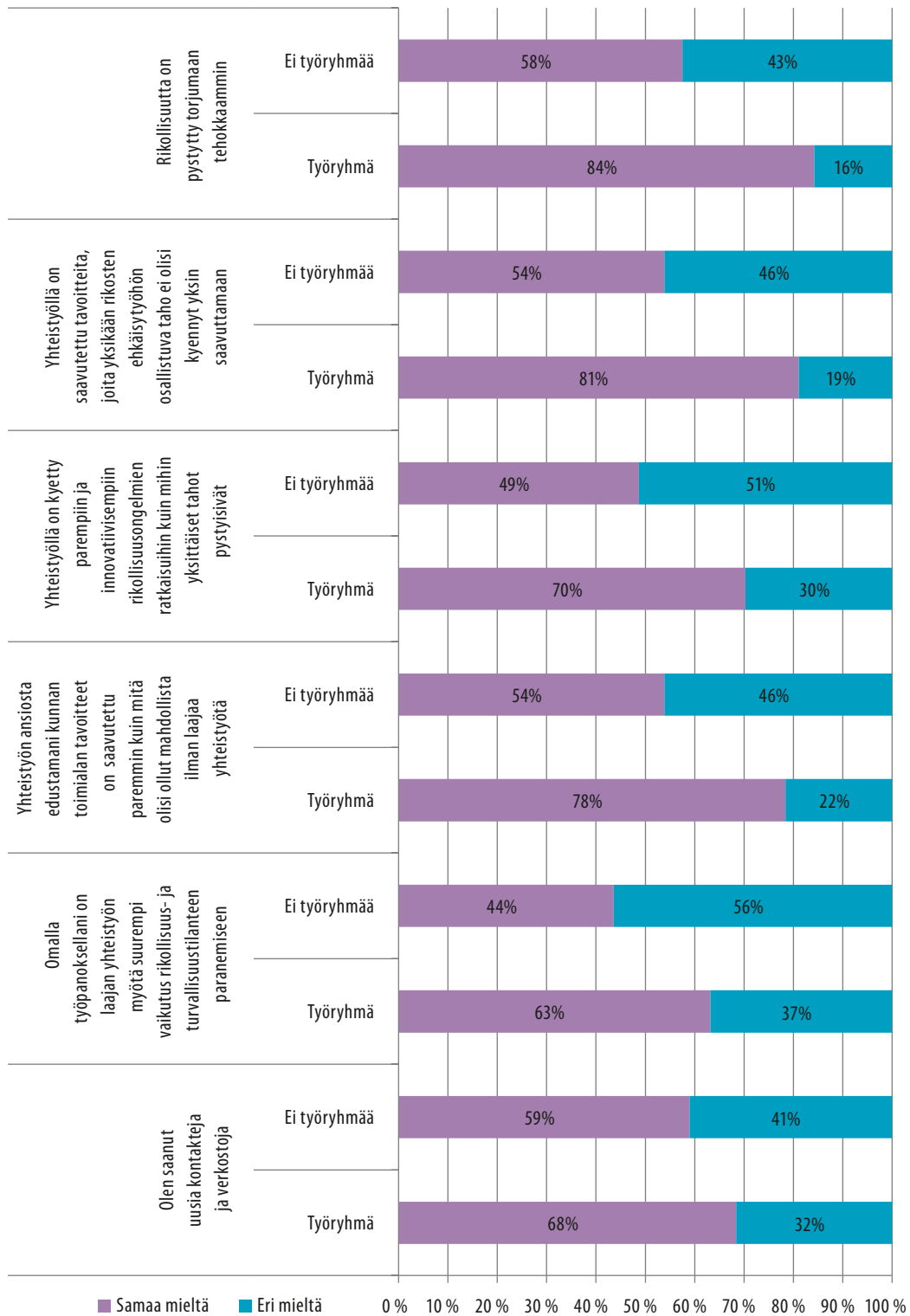
tiliikkeet, liikenneturva, vanhusneuvosto, kriisikeskus, A-klinikka, tietohallinto, kaupungin turvallisuuspalvelut, ELY-keskukset, liikenne- ja yhdyskuntasuunnittelua toteuttavia tahoja, konsernihallinto ja kuntalaiset.

Rikosten ehkäisytyöhön kunnassa osallistui tyypillisimmillään viidestä yhdeksään toimijaa (45 %). Vajaa kolmasosa vastanneista ilmoitti, että työssä on mukana 10-14 toimijaa ja tätä enemmän toimijoita oli seitsemässä prosentissa vastanneista kunnista.

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin kuvaamaan, minkälaista kunnan tekemä yhteistyö on kolmannen sektorin kanssa. Tähän saatiin 75 avovastausta, joissa kuntien kokemukset yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa olivat erilaisia. Jotkut olivat kuvanneet yhteistyön toistuvuutta, säännöllisyyttä tai määrää, jolloin vastaukset vaihtelivat vähäisestä, ajoittaisesta ja satunnaisesta siihen, että vastaajalla ei ollut tietoa, oliko sitä lainkaan. Vastauksissa todettiin myös, että johonkin yksittäiseen rikosten ehkäisyn teemaan liittyen se oli säännöllisempää, ja yhteistyötä järjestöjen kanssa tehtiin järjestyksenvalvontaan liittyen erilaisissa tapahtumissa. Toisessa ääripäässä yhteistyötä kuvattiin säännölliseksi ja järjestöjen edustajat olivat mukana turvallisuussuunnittelun työryhmissä. Jotkut kunnat olivat vastanneet, että yhteistyö on säännöllistä ja sujuvaa. Useimmiten se toteutui yhteisissä työryhmissä ja verkostoissa sekä tapahtumien järjestelyissä. Suoranaisesti rikosten ehkäisyyn liittyviä esimerkkejä näissä vastauksissa ei juurikaan kuvattu.

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin sitä, minkälaisia yhteistyöryhmiä ja kumppanuuksia heillä on rikosten ehkäisytyössä. Tähän kysymykseen vastauksia saatiin 67 kunnasta. Yhteistyöryhmät liittyivät mm. Ankkuri-malliin, ehkäisevään päihdetyöhön, MARAK- mallin toteuttamiseen, lähisuhdeväkivallan avainkouluttajiin, nuorisotoimen yhteistyöryhmiin, oppilashuoltoon, kaupungin poikkihallinnollisiin työryhmiin, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmiin, turvallisuustyöryhmiin, väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisevän toiminnan yhteistyöverkostoon, turvallisuusklusteriin, lähipoliisipartiokokeiluun, rikostilastojen analysoinnin työryhmään, etsivään nuorisotyöhön, SILTA- valmennukseen, liikenneturvallisuuteen ja yhteistyöhön yliopistojen kanssa mm. kansalaiskuulemisen lisäämiseksi. Yhteistyön kirjo oli siis suuri ja siihen vastattiin myös, että yhteistyötä tehdään turvallisuussuunnittelun yhteistyöryhmissä sekä perustehtävien toteuttamisen rinnalla.

Koska rikosten ehkäisytyön on ajateltu tehokkaimmillaan olevan laaja-alaista ja monialaista yhteistyötä, pyydettiin vastaajia arvioimaan erilaisten väittämien avulla, millaisia hyötyjä yhteistyössä toteutetulla rikosten ehkäisyllä on kunnassa saavutettu. Tarkastelu tehtiin siten, että tuloksiin otettiin mukaan ne kysymykseen vastanneet, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin. Rikosten ehkäisyä ja turvallisuuden lisäämistä käsittelevä työryhmä oli 38:ssä kysymykseen vastanneessa kunnassa. 40:ssä kysymykseen vastanneessa kunnassa työryhmää ei ollut.

Kuvio 7. Arviot siitä, millaisia mahdollisia hyötyjä yhteistyössä toteutetulla rikosten ehkäisytyöllä on saavutettu kunnassa % (n=78)

Kuvio 7 osoittaa, että kunnissa, joissa yhteistyöryhmä oli, kaikki yhteistyön hyötyjä kuvaavat väittämät oli arvioitu myönteisemmin. Kuviossa on yhdistetty täysin tai jokseenkin samaa tai eri mieltä olevat. Yhteistyöryhmän omaavissa kunnissa 84 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että rikollisuutta on pystytty torjumaan tehokkaammin. 81 prosenttia yhteistyöryhmän kunnassaan omaavista vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että yhteistyöllä on saavutettu tavoitteita, joita yksikään rikosten ehkäisytyöhön osallistuva taho ei olisi pystynyt yksin saavuttamaan. 70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyöllä oli päästy parempiin ja innovatiivisempiin rikollisuusongelmien ratkaisuihin kuin mihin yksittäiset tahot pystyvät. 78 prosenttia vastaajista uskoi myös siihen, että yhteistyön avulla kunnan toimialan tavoitteet oli saavutettu paremmin kuin yksin tekemällä eli ilman laajaa yhteistyötä. 63 prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että omalla työpanoksella on laajan yhteistyön myötä suurempi vaikutus ja rikollisuus- ja turvallisuustilanteen paranemiseen. 68 prosenttia vastaajista oli yhteistyöryhmän omaavissa kunnissa sitä mieltä, että yhteistyön myötä on syntynyt enemmän kontakteja ja verkostoja. Kuvion 7 osoittaa selkeästi, että niissä kunnissa, joissa on olemassa suunnitelmallista rikosten ehkäisyä ja turvallisuutta lisäävää työtä (osana kunnallista turvallisuussuunnittelua, hyvinvointisuunnitelmaa, sähköistä hyvinvointikertomusta tai osana perustyötä) ja joissa yhteistyöryhmä toimii, vastaajat arvioivat yhteistyön tehostavan rikosten ehkäisytyötä ja auttavan tavoitteiden saavuttamista.

4.3 Asukkaiden kuulemisen ja osallistumisen edistäminen kunnissa

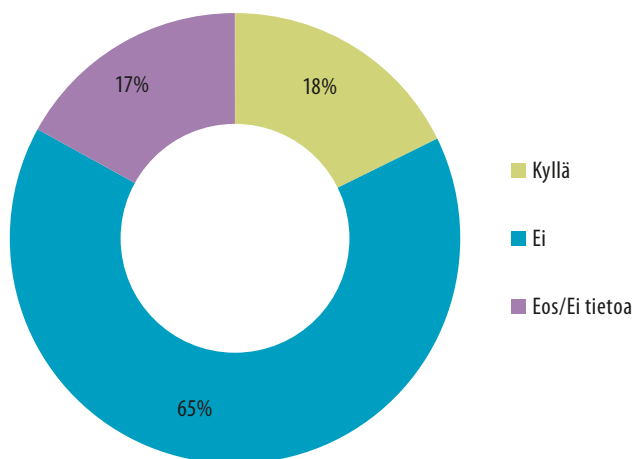
Kansallisessa rikoksentorjuntaohjelmassa ja sen visiossa painotetaan yhteistyötä ja kansalaisten osallistumista. Ohjelman tavoitteena on edistää asukkaiden ja kansalaisjärjestöjen kuulemista rikosten ehkäisyn suunnittelussa ja kehittää kansalaisten osallistumista ja vaikuttamiskeinoja rikosten ehkäisyssä ja koetun turvallisuuden edistämässä monien eri toimenpiteiden avulla.

Paikallinen asukasaktivismi on myös turvallisuuden parantamisessa tärkeää, vaikka se ei korvaa viranomaistoimintaa. Asukasaktiivisuuden ajatellaan tuovan esiin näkökulmia, jotka ovat ihmislähtöisempiä ja moniarvoisempia kuin julkisen vallan tavat lähestyä turvallisuutta. Asukkailla ajatellaan olevan paras tieto alueensa ongelmista ja tarpeista. (Ks. esim. Rinne & Rättilä 2015, Rättilä & Rinne 2016.) Myös lainsäädännössä on pyritty viime vuosina helpottamaan kansalaisten osallistumista päätöksentekoon lisäämällä kansalaisten suoria osallistumismahdollisuuksia (esimerkiksi kuntalaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, kansalaisaloitelaki).

4.3.1 Turvallisuuskysely ja turvallisuuskävely

Rikksentorjuntaohjelman yhtenä tavoitteena on edistää asukkaiden ja kansalaisjärjestöjen kuulemista rikosten ehkäisyn suunnittelussa ja kehittää kansalaisten osallistumista ja vaikuttamiskeinoja rikosten ehkäisyssä ja koetun turvallisuuden edistämisessä. Myös näiden tavoitteiden toteutumista selvitettiin kunnille menneessä kyselyssä.

Asukkaiden kuulemiseen on käytettävissä useita keinoja, joiden käyttöä rikksentorjunta-neuvosto on edistänyt ja joista kyselyssä tarkasteltiin ensin turvallisuuskyselyiden käyttöä. Rikksentorjuntaneuvoston laatimalla turvallisuuskyselyllä voidaan kerätä kattavasti tietoa asukkailta turvallisuustyön tueksi ja kuulla asukkaiden näkemyksiä asuinalueensa ja kuntansa turvallisuudesta. Kyselyssä voidaan kysyä myös uhrikokemuksista ja rikoksen pelosta kunnan haluamana ajankohtana. Kysely voidaan toteuttaa avoimena nettikyselynä tai otokselle suunnattuna postikyselynä.

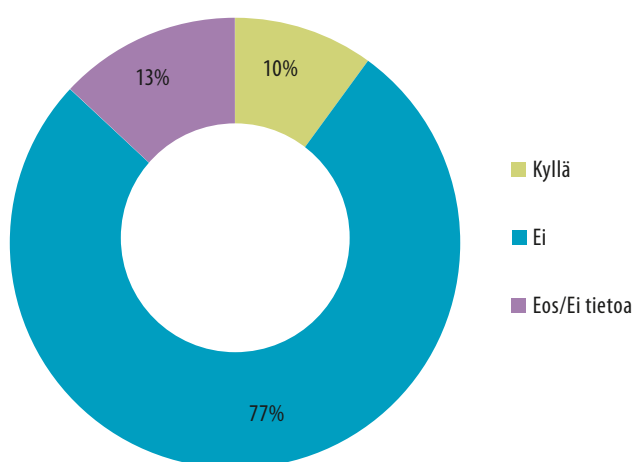
Kuvio 8. Toteutetaanko kunnassanne säännöllisesti asukkaille suunnattua turvallisuuskyselyä, joka on sisältänyt myös rikollisuuteen liittyviä kysymyksiä (n=107³)

Kuviosta 8 käy ilmi, että turvallisuuskyselyitä on toteutettu säännöllisesti vain 18 prosentissa vastanneista kunnista. Turvallisuuskyselyjen käyttö on todennäköisesti lisääntynyt varsinkin suurissa kunnissa ja osassa kunnissa niitä on tehty yhteistyössä rikksentorjuntaneuvoston kanssa. Esimerkiksi Helsingissä turvallisuuskyselyitä on tehty jo vuodesta 2003 alkaen säännöllisesti kolmen vuoden välein. Kansalaisten äänen kuulemista turvallisuuskyselyjen kautta voisi vielä lisätä, sillä 65 prosenttia kunnista vastasi, ettei kunnassa toteuteta säännöllisesti asukkaille suunnattua turvallisuuskyselyä. Kuusi prosenttia vastanneista

³ Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

kunnista ei tiennyt, onko turvallisuuskyselyitä toteutettu ja 11 prosentilta vastanneista tieto puuttuu. Rikoksentorjuntaneuvosto on tuottanut materiaalia turvallisuuskyselyn käytöstä ja neuvoo kuntia myös turvallisuuskyselyn toteuttamisessa. (Ks. tarkemmin Alanko & Takala 2012.)

Kuviosta 9 ilmenee myös, että kunnissa ei toteuteta säännöllisesti myöskään turvallisuuskävelyitä asukkaille. 77 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että omassa kunnassa ei toteuteta turvallisuuskävelyitä asukkaille.

Kuvio 9. Toteutetaanko kunnassanne säännöllisesti turvallisuuskävelyitä asukkaille (n=1074)?

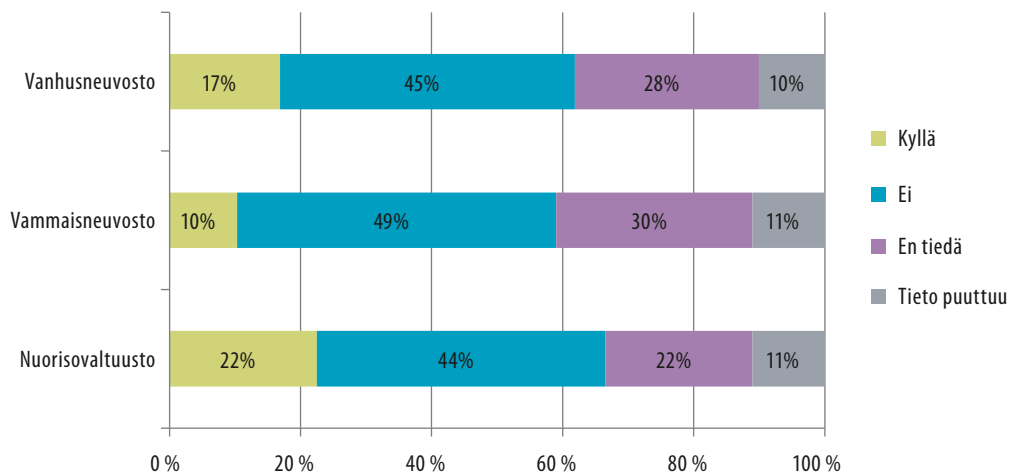
Turvallisuuskävely on tapa saada asukkaat, viranomaiset, yhdistykset, yritykset ja kiinteistönomistajat sekä muut keskeiset alueen toimijat tapaamaan toisensa ja keskustelemaan yhdessä turvallisuuteen liittyvistä asioista. Kuviossa 9 esille tulleet pienet toteuttamisluvut saattavat selittyä sillä, että turvallisuuskävelyn onnistumisen kannalta tärkeintä on motivoitunut ja sitoutunut järjestäjätaho. Turvallisuuskävelyn järjestäminen edellyttää ainakin yhden henkilön sitoutumisen hankkeeseen koordinaattorin roolissa. Luonteva henkilö tähän tehtävään olisi kunnan turvallisuussuunnitteluun aktiivisesti osallistuva henkilö. Kuviossa 4 edellä kävi ilmi, että rikosten ehkäisyn yhdyshenkilö tai koordinaattori oli kyselyn mukaan vain 14 kunnassa eli viidessä prosentissa kunnista ja osa-aikainen koordinaattori 8 prosentissa kunnista. Turvallisuuskävelyitä voivat kuitenkin toteuttaa myös esimerkiksi oppilaitokset, vastaanottokeskukset, järjestöt tai kaupunginosayhdistykset. Onkin todennäköistä, että tieto koulujen, oppilaitosten ja vastaanottokeskusten järjestämistä turvallisuuskävelyistä ei ole välttämättä kulkeutunut kyselyyn vastanneille.

4 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

Kävelyiden toteuttamisen helpottamiseksi rikosentorjuntaneuvosto on julkaissut oppaan turvallisuuskävelystä josta tietoa saavat niin kävelyn järjestäjät kuin osallistujatkin (Rikosentorjuntaneuvosto 2011). Turvallisuuskävelyoppaita on tehty myös kouluympäristöön turvallisuusvastaavien, opettajien ja rehtorin käyttöön. (Ks. esim. Ranta & Martikainen 2017, Kytömäki 2011)

4.3.2 Kuntalain velvoittamien neuvostojen ja valtuustojen kuuleminen

Rikosentorjuntaohjelmassa painotetaan myös sen tärkeyttä, että asukkaita kuullaan turvallisuuteen liittyvissä asioissa yhdenvertaisesti ja varmistetaan, että rikosentorjuntatyössä ja rikosten ehkäisyssä hyödynnetään Kuntalain velvoittamia vammais- ja vanhusneuvostoja sekä nuorisovaltuustoja. Kuntalain (402/2015) velvoittamien vammais- ja vanhusneuvostojen sekä nuorisovaltuustojen tulee voida vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan mm. hyvinvointiin, terveyteen, osallisuuteen ja elinympäristöön liittyvissä asioissa. Turvallisuuden tunne ja turvallinen asumisympäristö olisivat juuri niitä asioita, jotka liittyvät hyvinvointiin ja elinympäristöön ja ovat osa rikosentorjuntatyötä ja rikosten ehkäisyä.

Kuvio 10. Onko rikosten ehkäisyssä kuultu seuraavia elimiä (n=107⁵)

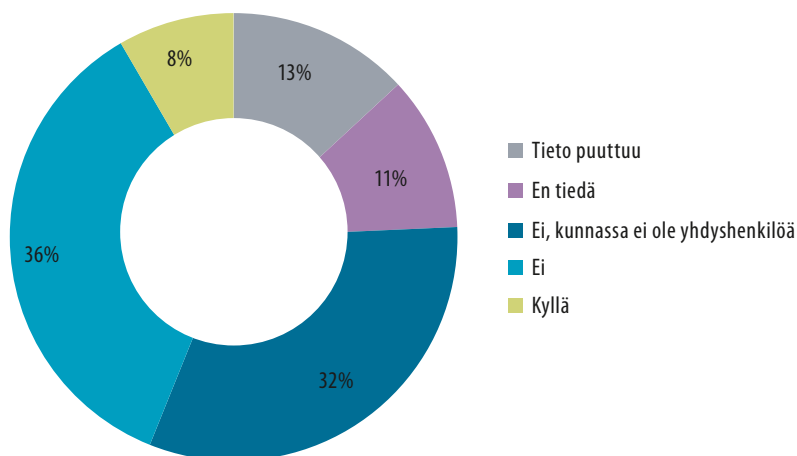
Kuvio 10 osoittaa, että turvallisuusasioissa kuuleminen näyttää olevan vielä vähäistä. Nuorisovaltuustoja näytetään kuullun hieman enemmän (22 %) kuin vanhusneuvostoja (17 %). Vammaisneuvostoja oli kuultu vieläkin harvemmin (10 %) rikosten ehkäisyyn liittyvis-

5 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

sä asioissa. Kuuleminen on ollut hyvin vähäistä, varsinkin kun sekä nuoret, vanhukset että vammaiset ovat hyvin haavoittuvia ryhmiä rikosten uhreina. Joka tapauksessa lähes puolessa vastanneista kunnista neuvostoja ei ollut kuultu ja tietämättömien ja vastaamattomien ryhmätkin olivat erittäin suuret. Kuntalain velvoittamia vammais- ja vanhusneuvostoja sekä nuorisovaltuustoja käytetään vähiten alle 5000 asukkaan kunnissa, mutta aineiston pienuuden vuoksi tulokset ovat vain suuntaa antavia. Vammais- ja vanhusneuvostot sekä nuorisovaltuustot voisivat kuitenkin olla myös useamman kunnan yhteisiä. Tuloksista voi päätellä, että kunnissa ei ole vielä tiedostettu näiden rakenteiden antaman tiedon arvoa turvallisuuteen ja rikosten ehkäisyyn liittyvissä asioissa.

4.3.3 Asukasyhdyshenkilöiden ja muiden kanavien hyödyntäminen asukkaiden kuulemiseksi

Useissa kunnissaasukasyhdyshenkilön tehtävä on välittää asukkaiden näkemyksiä viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden tietoon. Tieto voi kulkea myös kiinteistöhuoltoyhtiöiden tai isännöitsijöiden suuntaan. Kunnissa voidaan järjestää asukas- ja kyläiltoja, jotka ovat asukkaiden ja viranhaltijoiden sekä luottamushenkilöiden yhteisiä keskustelutilaisuuksia, joissa aiheina ovat paikalliset kehittämisen kohteet.

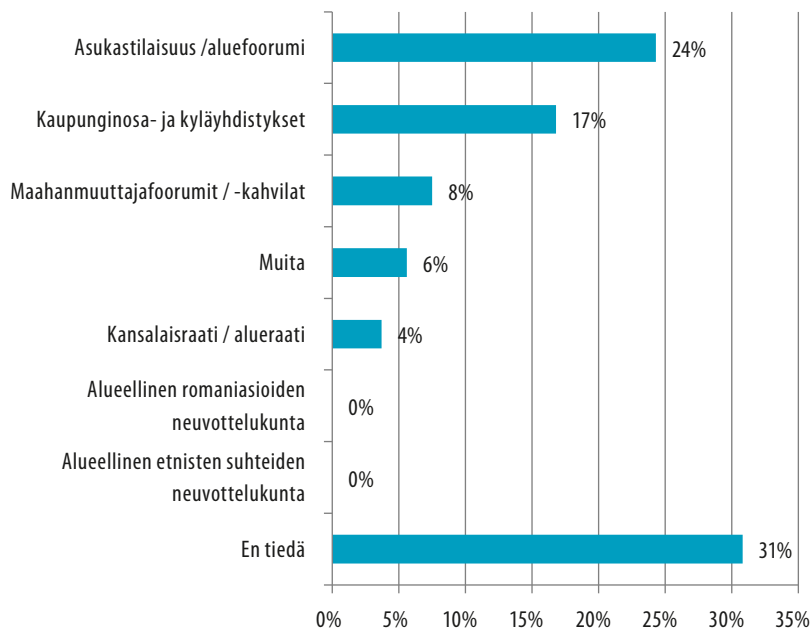

Kuvio 11. Asukasyhdyshenkilöiden hyödyntäminen rikosten ehkäisyssä kunnassa (n=107⁶)

6 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

Kuviosta 11 ilmenee, että kyselyyn osallistuneista kunnista 32 prosentissa ei ollut asukasyhdyshenkilöä ja 11 prosenttia ei tiennyt, oliko sellaista vai ei. 36 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että asukasyhdyshenkilöä ei hyödynnetty rikosten ehkäisyssä. Ainoastaan kahdeksassa prosentissa vastanneista kunnista vastaaja arvioi, että asukasyhdyshenkilöä hyödynnettiin rikosten ehkäisyssä. Vastaajat ilmoittivat, että asukasyhdyshenkilö keskustelee asukkaiden kanssa mm. asukaskuulemisissa ja turvallisuuskävelyiden aikana. Asukasyhdyshenkilöt tuovat asukkaiden äänen myös asukaslautakunnan kautta ja joku ilmoitti, että asukasyhdistykset osallistuvat erilaisiin paikallisiin työryhmiin. Kaupungin strategioiden ja suunnitelmien valmisteluvaiheessa kuullaan yleensä asukasyhdistyksiä ja asukasyhdistysten aluetoimikuntia. Annetussa kysymyksessä myös ehdotettiin, että asukkailta kerätyn tiedon levittämistä viranomais- ja virkamiestahoille pitäisi tehostaa.

Kunnissa voi olla myös monia muita kanavia, joiden kautta asukkaiden ääntä voidaan tuoda esille ja hyödyntää rikosten ehkäisyssä ja turvallisuuden lisäämisessä. Rikoksentorjuntaohjelmassa esitetään, että kunnat hyödyntävät olemassa olevia osallisuuden rakenteita (kuten alueraateja, aluefoorumeja, kaupunginosa- ja kyläyhdistyksiä) ja järjestävät tarpeen mukaan asukkaille ja alueella toimiville järjestöille alueellisia kuulemistilaisuuksia rikoksentorjunnasta ja turvallisuudesta.

Kuvio 12. Onko kunnassa hyödynnetty seuraavia kanavia asukkaiden kuulemiseksi rikosten ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä (n=107⁷)

7 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

Kuviosta 12 voi päätellä, että tietoisuus kuviossa mainittujen kanavien hyödynnettävyydestä asukkaiden kuulemiseksi ei ole vielä riittävästi levinnyt kunnissa. 31 prosenttia vastaajista ei tiennyt, onko kuviossa lueteltuja kanavia hyödynnetty kunnassa asukkaiden kuulemiseksi rikosten ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä. Yleisimpiä kuulemisen muotoja vastanneissa kunnissa oli asukastilaisuudet tai asukasfoorumi. Seuraavaksi eniten oli käytetty kaupunginosa- ja kyläyhdistyksiä. Selvästi harvemmin oli hyödynnetty maahanmuuttajafoorumeita tai kahviloita, kansalais- tai alueraateja ja muita kuulemisen muotoja. Muiksi kanaviksi mainittiin mm. koulujen vanhempainillat ja turvallisuuskävelyt. Alueellisia etnisten suhteiden tai romanciasioiden neuvottelukuntia ei ole kyselyn mukaan hyödynnetty lainkaan. Joku vastannut pieni paikkakunta totesi kunnan olevan sen verran pieni, että rikoksen ehkäisyyn liittyvät kysymykset eivät ole kovin suuri ongelma paikkakunnalla.

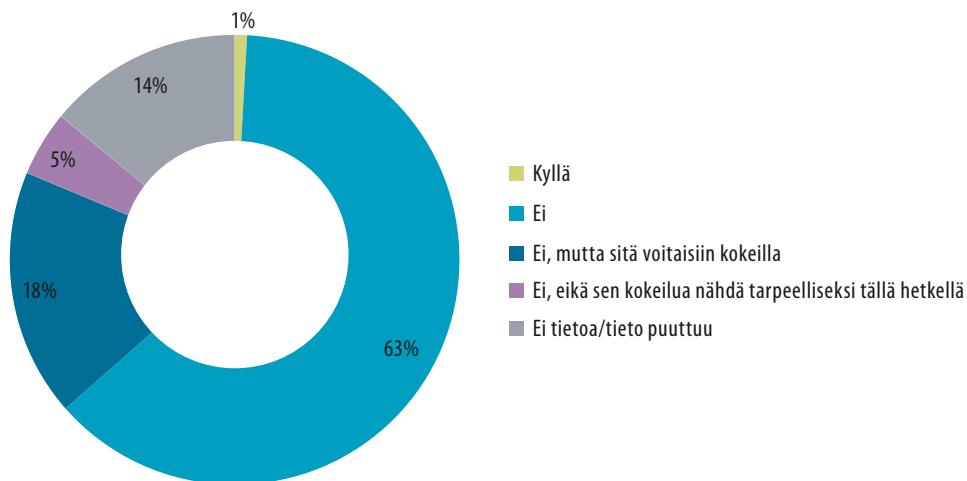
Kyselyn tulokset osoittavat, että kunnissa olisi käytettävissä monenlaisia kuulemisen muotoja, joita ei vielä riittävästi ole hyödynnetty. Tulevaisuuden haasteena on saada rikosten ehkäisy ja turvallisuuden lisääminen myös näiden agendalle. Kuulemistilaisuuksien järjestäminen ei kuitenkaan vielä riitä, vaan järjestäjän tulee varmistaa, että kuntalaisilta kerätty tieto viedään kunnan viranomaisille. On tärkeää, että asukkailta kerättyä tietoa hyödynnetään ja osallistujat saavat tiedon siitä, miten heidän tekemänsä ehdotukset etenevät.

Kuntalaisten osallistumisen lisäämiseksi tehdään jatkuvasti töitä kunnissa. Useisiin kuntiin on palkattu erillisiä osallisuuskoordinaattoreita. Eri menetelmin toteutettuja vaikuttamiskahviloita ovat pitäneet useat toimijat ja järjestöt ympäri Suomea, kuten yliopistot, Suomen Setlementtiliitto ja Deliberatiivisen demokratian instituutti. Suomen Setlementtiliitto on toteuttanut eri puolilla Suomea asukkaiden välisen dialogin edistämiseen tähtäävää world cafe-menetelmää ja julkaissut oppaan menetelmän käytön helpottamiseksi. (Ks. World Cafe-opas 2015).

Kansalaisten osallistumisen lisäämiseen pyritään rikoksentorjuntaohjelmassa myös koamalla yhteen taloyhtiöiden hyviä käytäntöjä yhteisöllisyyden ja asukkaiden yhteisen toiminnan lisäämiseksi. Dialogia edistäviä, restoratiivisia ja ongelman ratkaisuun tähtääviä menetelmiä on kokeiltu useilla paikkakunnilla, joissa asukkailla on herännyt erityisiä huolia. Esimerkiksi TRUST- hankkeessa on edistetty väestöryhmien välisiä suhteita paikkakunnilla, joilla on vastaanottokeskuksia (Luhtasaari 2016). Myös Naapurussovittelun keskuksen toteuttamaa sovittelua on käytetty asukkaiden välisten konfliktien ratkaisuun (Attias 2017). Restoratiivisia ja ongelmanratkaisuun tähtääviä menetelmiä olisi käytössä jokaisella paikkakunnalla myös lakisääteisenä rikos- ja riita-asioiden sovitteluna, jota hoitavat vapaaehtoiset sovittelijat osapuolten niin halutessa. Sitäkin voitaisiin hyödyntää enemmän, vaikka riita-asioiden osuus sovitteluun tulevista jutuista on hieman lisääntynyt. (THL 2017).

Kunnan rikoksentorjuntatyöstä vastaavia henkilöitä pyydettiin arvioimaan erikseen tarvetta osallistuvaan budjetointiin. Osallistuva budjetointi antaa mahdollisuuden talouden, demo-

kratian ja käytännön tekemisen yhdistämiseen. Osallistuvan budjetoinnin avulla voidaan asukkaiden kanssa pohtia ja päättää, mistä löydetään resursseja toteuttaa yhteisesti tärkeiksi koettuja asioita (Pihlaja 2017). Tässä tarvitaan kunnissa uudenlaisia toimintatapoja ja keskus-televaa toimintakulttuuria, jota myös rikosentorjuntaohjelma omalta osaltaan edistää.

Kuvio 13. Onko kunnassa toteutettu osallistavaan budjetointiin perustuvaa hanketta, jonka tavoitteena olisi rikosten ehkäisy tai turvallisuuden tunteen lisääminen (n=107⁸)

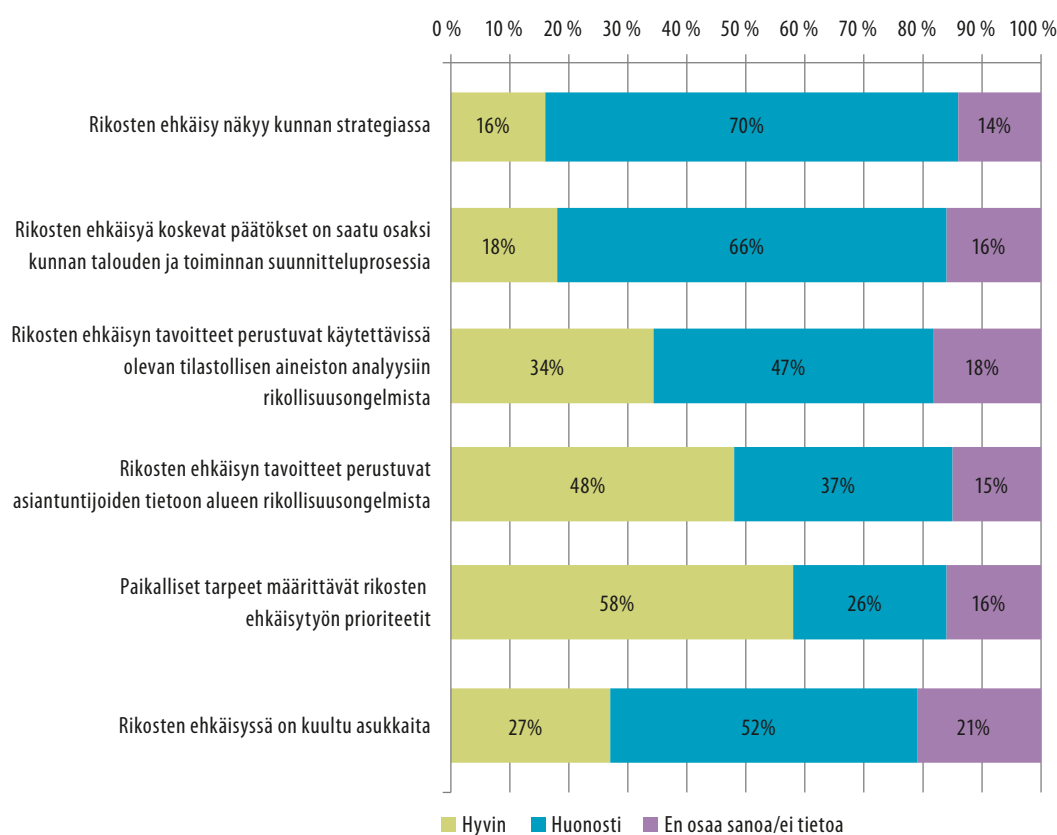
Kuvio 13 osoittaa, että osallistuvan budjetoinnin hyödyntäminen rikoksen ehkäisyyn liittyen on toistaiseksi ollut hyvin vähäistä, vaikka kiinnostusta näyttäisi olevankin. Vain yksi prosentti kyselyyn vastanneista ilmoitti, että kunnassa oli toteutettu osallistuvaan budjetointiin liittyvä hanke, jonka tavoitteena oli turvallisuuden tunteen lisääminen tai rikosten ehkäisy. Noin viidesosa arveli, että hanketta ei ole toteutettu, mutta sitä voitaisiin kokeilla. Vain viisi prosenttia oli sitä mieltä, että sellaiselle ei olisi lainkaan tarvetta tällä hetkellä.

Rikosentorjuntaohjelman visio korostaa yhdessä tekemistä ja kansalaisten osallistumista. Siksi kuntia rohkaistaankin pilotoimaan osallistuvaa budjetointia rikoksen ehkäisyyn liittyvässä hankkeessa. Myös Kuntalain 22 pykälä kannustaa tukemaan asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua. Asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen voi siis tapahtua osallistumalla kunnan talouden suunnitteluun. Osallistuvaa budjetointia voidaan soveltaa myös tulevaisuuden maakunnissa. Rikosentorjuntaohjelman lisäksi Suomen Kuntaliitto on edistänyt osallistuvan budjetoinnin käyttöä julkaisemalla keväällä 2017 sen käyttöä helpottavan käsikirjan (Pihlaja 2017) ja tietoa osallistuvan budjetoinnin soveltamisesta jakaa myös Deliberatiivisen demokratian instituutti.

⁸ Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

4.4 Arvio rikosten ehkäisytön toteutumisesta kunnassa

Kyselyn vastaajia pyydettiin myös arvioimaan rikosten ehkäisyä koskevat erilaisia väittämiä liittyen rikoksentorjunnan näkymiseen kunnan strategiassa ja rikoksentorjuntatyön suunnitteluun ja toteutukseen. Tuloksissa on mukana kunnat, joissa rikosten ehkäisy on osa kunnallista turvallisuussuunnittelua, osa hyvinvointisuunnittelua tai sähköistä hyvinvointikertomusta. Tuloksissa täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat vastaukset on yhdistetty.

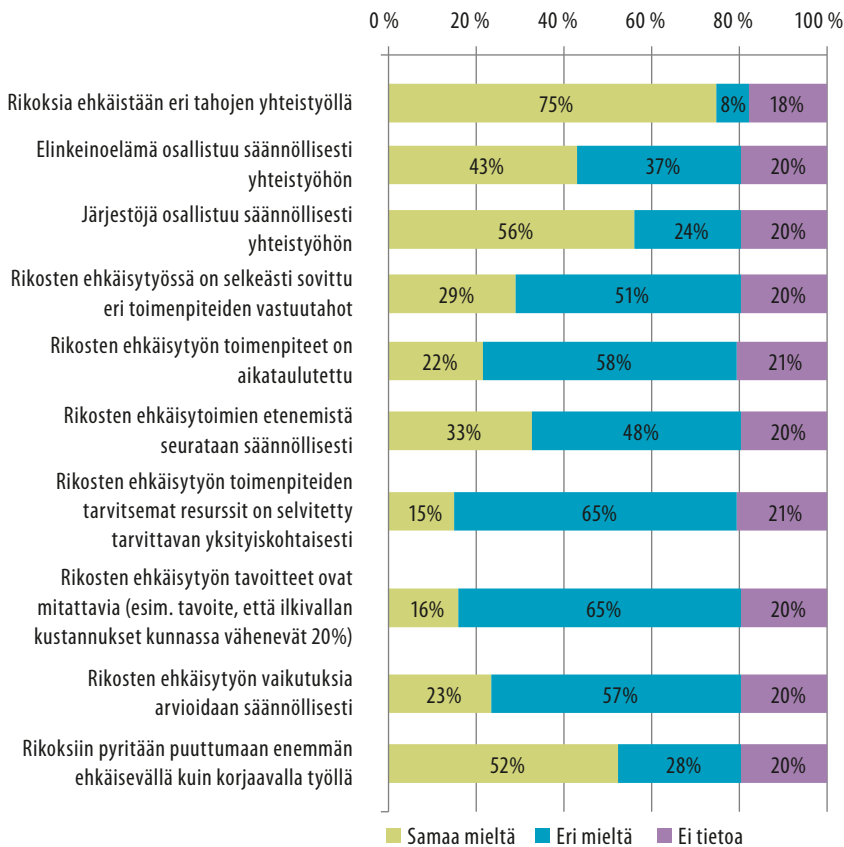

Kuvio 14. Miten hyvin seuraavat rikosten ehkäisyä koskevat väittämät pitävät mielestäsi paikkansa kunnassasi? (n=93) ⁹

Kuvio 14 osoittaa selkeästi, että rikosten ehkäisy ei toistaiseksi näy hyvin kunnan strategias-
sa, sillä vain 16 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että rikosten
ehkäisy näkyy kunnan strategiassa. Myöskään rikosten ehkäisyä koskevia päätöksiä ei ole
vastaajien mielestä saatu hyvin osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia.

⁹ Mukana kunnat, joissa rikosten ehkäisy osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnit-
telua/sähköistä hyvinvointikertomusta)

Tietoon perustuvan rikosentorjunnan on arvioitu toteutuneen hieman paremmin, sillä 34 prosenttia vastaajista arvioi, että rikosten ehkäisyn tavoitteet perustuvat käytettävissä olevan tilastollisen aineiston analyysiin rikollisuusongelmista ja 48 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että tavoitteet perustuvat asiantuntijoiden tietoon alueen rikollisuusongelmista. 58 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että työskentelyn lähtökohtana olivat paikalliset tarpeet. Asukkaiden osallistuminen oli tämänkin arvioinnin mukaan vähäistä, sillä vain 27 prosenttia vastaajista arvioi, että asukkaita oli kuultu rikosten ehkäisyssä. Paikallisten tarpeiden määrittely tapahtunee kunnissa ”viranomaisjohtoisesti” ja viranomaisilta saadun tiedon perusteella, sillä asukkaiden ääntä oli kuultu varsin vähän. Mitä vähemmän asukkaita kuullaan, sen vähemmän heidän äänensä voi olettaa kuuluvan paikallisten tarpeiden huomioimisessa. Kiinnostavaa on myös, että jokaisen väittämän kohdalla 15–21 prosenttia vastaajista ei osannut vastata tai tiennyt vastausta.

Kuvio 15. Mitä mieltä olet seuraavien väittämien toteutumisesta omassa kunnassasi (n=107¹⁰)

10 Tuloksiin otettu mukaan ne, jotka ilmoittivat, että kunnassa toteutetaan rikosten ehkäisyä osana kunnallista turvallisuussuunnittelua tai osana hyvinvointisuunnittelua/sähköistä hyvinvointikertomusta tai muulla tavoin

Kuviossa 15 kyselyyn vastanneita rikoksentorjunnan ja turvallisuussuunnittelun yhteyshenkilöitä pyydettiin arvioimaan seuraavia väittämiä, joilla kartoitettiin rikosten ehkäisyn prosessia ja toteuttamista kunnassa, kuten yhteistyön säännöllisyyttä, vastuiden jakautumisen selkeyttä, resurssien arviointia, tavoitteiden mitattavuutta ja vaikutusten arviointia.

Kuvio 15 osoittaa, että hieman yli puolet vastaajista on sitä mieltä, että rikoksiin pyritään puuttumaan enemmän ehkäisevällä kuin korjaavalla työllä. Lähes puolet (48 prosenttia) ei tiennyt tai oli eri mieltä asiasta. Tämä tulos ei ole kovin lohdullinen eikä osoita, että rikosten ehkäisyn tärkeys olisi vielä kunnissa tiedostettu. Rikoksentorjuntatyön tavoitteiden mitattavuuteen ja vaikutuksien arviointiin vastaajat suhtautuivat myös melko skeptisesti, sillä vain 23 prosenttia oli sitä mieltä, että vaikutuksia arvioidaan säännöllisesti ja 16 prosenttia sitä mieltä, että tavoitteet ovat mitattavia. Myöskään rikosten ehkäisytyössä tarvittavien resurssien selvittelyyn eivät vastaajat olleet juurikaan uskoneet, sillä vain 15 prosenttia oli sitä, että resurssit on selvitetty. Onkin kiinnostavaa kysyä, miten työtä kunnissa tehdään, jos resurssien selvittämistä ei ole pohdittu riittävästi. 33 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että rikosten ehkäisytöimien etenemistä seurataan säännöllisesti. Yksi viidestä arveli,

Kunnassa tehtävään yhteistyöhön liittyen vastaajille esitettiin neljä kysymystä. Kolme neljästä vastaajasta oli sitä mieltä, että rikoksia ehkäistään eri tahojen yhteistyöllä. 43 prosenttia oli sitä mieltä, että elinkeinoelämä osallistuu yhteistyöhön säännöllisesti ja 56 prosenttia arvioi, että järjestöt ovat mukana yhteistyössä säännöllisesti. Yhteistyössä mukana olevien tahojen vastuuttamisesta, ja käytännössä siis vastuiden sopimisesta, ei kuitenkaan oltu varmoja, sillä vain 29 prosenttia oli sitä mieltä, että toimenpiteiden vastuutahoista oli sovittu selkeästi ja 51 prosenttia oli eri mieltä. Kaiken kaikkiaan arviointeihin liittyen 20 prosenttia ei tiennyt tai osannut vastata kysymyksiin. Tuloksissa arvioinnit eivät olleet kovin rohkaisevia, varsinkin kun täytyy muistaa, että tarkastelussa mukana olivat siis vain sellaiset kunnat, joissa kuitenkin oli tehty jonkinlainen turvallisuussuunnitelma. Vastuuttamisen ja vastuista sopimisen tehostaminen helpottuisi, jos rikoksentorjuntatyötä varten kunnissa olisi koordinaattori.

4.5 Rikksentorjuntaneuvoston materiaalien hyödyntäminen kunnissa

Rikksentorjuntaohjelman yhtenä tavoitteena on lisätä rikksentorjuntatyön osaamista kansallisella ja paikallisella tasolla.¹¹ Kyselyssä selvitettiin lisäksi, miten tällä hetkellä käytössä olevaa materiaalia hyödynnetään.

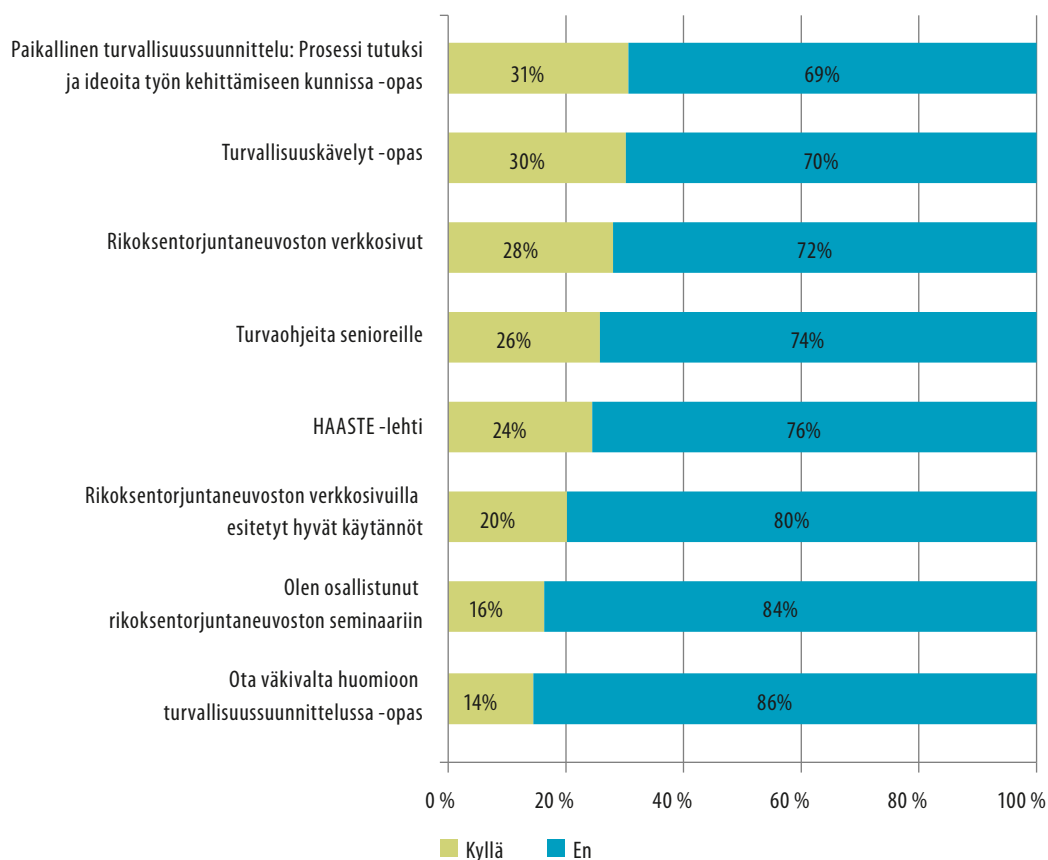
Rikksentorjuntaneuvosto ylläpitää internetsivustoa www.rikksentorjunta.fi. Neuvoston sivustolla on ajankohtaista tietoa rikksentorjunnasta ja rikksentorjuntaneuvoston toiminnasta, yleistä tietoa rikksista ja rikksentorjunnasta, tukea ja työvälineitä paikalliseen rikksentorjuntaan, hyviä käytäntöjä sekä julkaisuja ja oppaita rikksentorjuntatyön tueksi. Rikksentorjuntaneuvoston sivuja ladattiin vuonna 2016 yli 100 000 kertaa (suomenkielisiä 73 000, ruotsinkielisiä 25 000 ja englanninkielisiä 15 000 kertaa). Eniten lukijoita kiinnostavat uutiset, ajankohtaiset asiat ja tietyt kestoaiheet, kuten ikääntyviin kohdistuvien rikosten ehkäisy.

Kuntien rikksentorjuntatyötä tekevät eivät olleet hyödyntäneet työssään neuvoston nettisivustoa ja siellä olevia materiaaleja kovinkaan usein. Parhaiten tunnettiin paikallinen turvallisuussuunnittelu-opas (31 %), joka opastaa turvallisuussuunnittelun prosessin eri vaiheisiin. Noin kolmasosa vastanneista oli hyödyntänyt työssään myös Turvallisuuskävelyt-opasta ja neuvoston verkkosivuja. Turvaohjeita senioreille -opas on viime aikoina herättänyt paljon kysyntää, sitä on tilattu neuvostolta runsaasti ja painos on uudistettu syksyllä 2017. Kuntien rikksentorjuntatyötä tekevästä opasta oli hyödyntänyt työssään runsas viidesosa.

Neuvosto julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Haaste-lehteä. Lehteä luetaan myös verkossa (www.haaste.om.fi). Verkossa julkaistaan noin kolmannes tuoreimman painetun lehden sisällöstä ja loput seuraavan numeron ilmestyessä. Verkossa luetaan paljon vanhoja artikkeleja sellaisista aiheista, joista käydään yhteiskunnallista keskustelua ja kestoosikkejä ovat artikkelit, joihin on linkitetty mm. Wikipediasta. Haasteen artikkeleja ladattiin verkkoversiosta lähes 100 000 kertaa vuonna 2016. Vaikka Haaste-lehteä luetaan paljon, kuntien rikksentorjuntatyötä tekevästä lehteä oli hyödyntänyt työssään ainoastaan vajaa viidesosa.

Neuvosto on tehnyt työtä hyvien, tutkittujen rikksentorjuntakäytäntöjen levittämiseksi. Verkkosivuilla on koottu parisenkymmentä hyvää käytäntöä ja työtä jatketaan. Kuitenkin vain viidesosa vastanneista oli tutustunut hyviin käytäntöihin.

¹¹ Erillisellä kyselyllä selvitettiin vastaajien tarvetta ja toiveita koulutukseen liittyen ja tuloksia hyödynnetään myöhemmin netissä toteutettavan rikksentorjuntakoulutuksen suunnittelussa.

Kuvio 16. Rikoksentorjunnan oppaita, julkaisuja tai verkkosivuja työssään hyödyntäneet, % (n=100).

Tarkastelimme rikoksentorjuntaneuvoston työn tunnettuutta myös sen mukana, kuinka pitkään vastaaja oli ollut mukana rikosten ehkäisytyössä tai turvallisuussuunnittelussa ja kuinka suuri osuus vastaajan työajasta kuluu rikosten ehkäisytyössä tai paikallisen turvallisuussuunnittelun parissa.

Vastaajat jaettiin rikosten ehkäisytyössä ja turvallisuussuunnittelutyössä mukana olon suhteen kahteen ryhmään, yli ja alle kolme vuotta asioiden parissa työskennelleet (liitetäulukko 1). Yli kolme vuotta rikosten ehkäisytyössä ja turvallisuussuunnittelutyössä mukana olleet olivat hyödyntäneet kaikkia kysytyjä neuvoston materiaaleja työssään selvästi useammin kuin muut.

Rikosten ehkäisytyöhön tai paikalliseen turvallisuussuunnittelutyöhön käytetyn työajan osuus vastaajien työajasta oli yleensä alle 10 prosenttia (80 %). Nämä vastaajat olivat luonnollisesti myös harvemmin hyödyntäneet neuvoston materiaaleja työssään kuin ne, joiden työajasta vähintään 10 prosenttia meni turvallisuustyöhön.

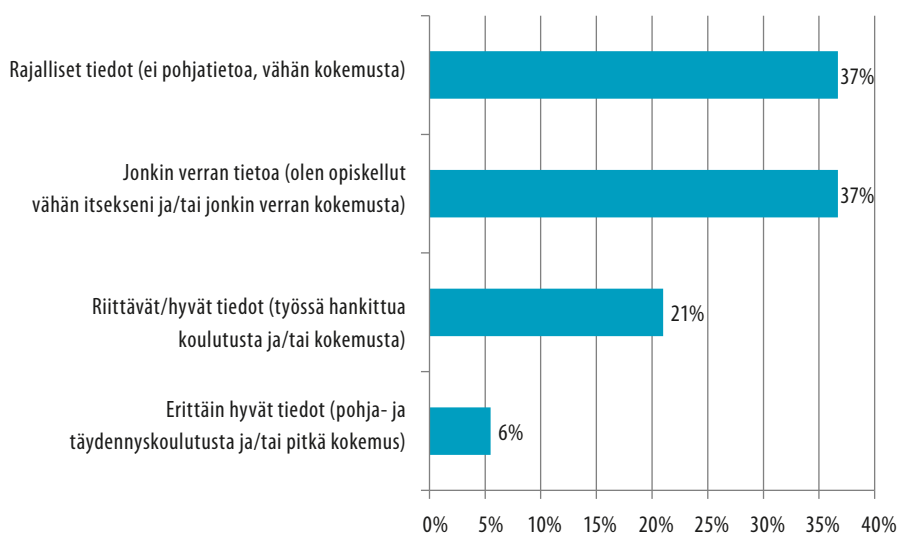
Vastaajat toivoivat avovastauksissa selkeää opasta, joka kertoisi, miten turvallisuussuunnittelua ja rikosten ehkäisyä pitäisi tehdä. Oppaaseen kaivattiin selkeää kuvaus siitä, mitä rikosentorjunta ja turvallisuussuunnittelu ovat, mitä keinoja ja toimintamalleja voidaan käyttää näiden edistämiseksi, mitä mittareita on rikosten mittaamiseksi ja millä voidaan mitata rikosten ehkäisyn onnistumista. Lisäksi toivottiin eri teemoihin liittyvää koulutusta kunnan työntekijöille ja esimerkiksi videoklippejä hyvistä käytännöistä. Vastaajat toivoivat myös esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tilastoja (esim. sotkanet-tietokantaan) paikallisen rikosten ehkäisytöyön tueksi.

Avovastauksissa tuotiin esiin myös taloudelliset näkökulmat. Vastaajat toivoivat, että rikosten ehkäisy otettaisiin huomioon talousarvio-ohjeessa ja sen jalkautuksessa, sillä talousarvio on kunnan toimintaa ja taloutta ohjaava asiakirja. Vastauksessa todettiin, että kaikki muut ohjausryhmät ja ohjelma-asiakirjat ovat päällekkäistä työtä.

Rikosten ehkäisyssä kaivattiin yhteistyötä poliisin ja turvallisuudesta vastaavien viranomaisten kanssa.

Vastaajat toivoivat myös nimettyä yhteyshenkilöä, jolta voisi kysyä ja joka edistäisi paikallista rikosten ehkäisytöyötä. Tätä tehtävää edistäisi koordinaattori.

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan omat tietonsa rikosten ehkäisystä. Erittäin hyviksi tietonsa arvioi vain kuusi prosenttia vastaajista. Yleensä vastaajat arvioivat omaavansa jonkin verran tietoa tai tiedot olivat rajalliset. Tulos kertoo siitä, että rikosten ehkäisyn koulutukselle on tarvetta.

Kuvio 17. Arvio omista rikoksen ehkäisyyn liittyvistä tiedoista, % (n=109).

5 Kyselyn yhteenveto ja jatkoehdotukset

Tässä raportissa esiteltiin kunnille lähetettyä kyselyä, jolla selvitettiin paikallisen rikoksentorjuntatyön toteuttamista kunnissa ja seurattiin ”Turvallisesti yhdessä” – kansallisen rikoksentorjuntaohjelman (2016) toimeenpanoa. Rikoksentorjuntaohjelmassa oli 29 toimenpidettä paikallisen rikoksentorjuntatyön kehittämiseksi. Kyselyssä keskityttiin kuntia koskeviin toimenpide-ehdotuksiin. Kyselyn tavoitteena oli edesauttaa paikallisen rikoksentorjuntatyön kehittämistä. Kyselyä voidaan hyödyntää myös kansallisen rikoksentorjuntaohjelman arvioinnissa, kun se toistetaan myöhemmin ohjelman päätyttyä.

Kysely toteutettiin yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Kuntien kirjaamoja pyydettiin välittämään kysely kunnan rikoksentorjuntatyöstä ja turvallisuustyöstä vastaavalle viranhaltijalle. Nyt toteutetun kyselyn vastausprosentti (43 %) on varsin hyvä. Vastauksia tuli erikoisista kunnista eri puolilta Suomea – suhteessa eniten isoista kunnista – joten kyselyn tuloksia voidaan siis pitää vähintään suuntaa-antavina. Kyselyn tulosten pohjalta nostetaan tässä luvussa esille mielenkiintoisimmat havainnot, haasteet ja kehittämistarpeet.

5.1 Rikosten ehkäisy ja yhteistyö osaksi kunnan rakenteita ja strategiaa

”Turvallisesti yhdessä”- rikoksentorjuntaohjelman kahtena ensimmäisenä tavoitteena oli parantaa rikosten ehkäisyyn kytkeytyvää yhteistyötä ja verkostoitumista viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kanssa sekä selkeyttää rikosten ehkäisyn kytkeytyminen kunnan muihin suunnitelmiin.

Tulosten mukaan päätoiminen *koordinaattori*, jolle rikosten ehkäisy ja turvallisuuden edistäminen kuuluu, oli vain viidessä prosentissa kyselyyn vastanneista kunnassa. Osa-aikainen koordinaattori oli kahdeksassa prosentissa (ks. kuvio 4). Päätoimiset koordinaattorit näyttivät tulosten mukaan olleen kolmasosassa vähintään 20 000 asukkaan kunnista ja tätä

pienemmissä kunnissa vain viidessä prosentissa¹². Kahdeksan kymmenestä kyselyyn vastanneesta kunnasta ilmoitti, ettei heillä ole koordinaattoria, jolle rikosten ehkäisy kuuluu.

Rikosten ehkäisyä ja turvallisuutta edistäviä asioita varten oma *työryhmä* oli hieman alle neljässä kunnasta kymmenestä. Työryhmä saattoi olla myös seutukunnan tai maakunnan yhteinen (ks. kuvio 5). Kolmannes vastanneista kunnista ilmoitti, ettei työryhmää ole. Koska onnistunut rikosentorjunta edellyttäisi laaja-alaista yhteistyötä, on yllättävää, että lähes kolmannes vastaajista ei tiennyt työryhmän olemassaolosta. Rikosentorjuntatyötä tekevän työryhmän työn näkyväksi tekemisessä olisi siis vielä jatkossa parannettavaa kunnissa.

Niissä kunnissa, missä työryhmä oli, rikosten ehkäisytyössä kumppaneina olivat yleisimmin kunnan omat toimialat eli nuoriso-, opetus- ja sosiaalitoimi sekä poliisi (ks. kuvio 6). Seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen sekä järjestöjen kanssa yhteistyötä teki alle puolet vastanneista kunnista. Elinkeinoelämä ja asukasyhdistykset oli ilmoitettu työryhmän jäseneksi noin viidenneksessä kunnista. Rikosten ehkäisytyöhön kunnassa osallistui tyypillisimmillään viidestä yhdeksään toimijaa (45 %). Vajaa kolmasosa vastanneista ilmoitti, että työssä on mukana enemmän kuin kymmenen toimijaa. Rikosentorjuntaohjelman tavoite on edelleen parantaa yhteistyötä ja verkostoitumista.

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat keskeisiä hyvinvoinnin elementtejä. Kunnilta kysyttiinkin, *minkä suunnitelman alla* rikosten ehkäisyä toteutetaan kunnassa (ks. kuviot 2 ja 3). Yhdessäkään kunnassa ei ollut omaa rikosentorjuntasuunnitelmaa. Pienissä kunnissa rikosten ehkäisy ja turvallisuuden suunnittelu on useimmiten sisällytetty osaksi hyvinvointisuunnittelua tai sähköistä hyvinvointikertomusta. Isoissa kunnissa lähes puolessa rikosten ehkäisy taas oli osa kunnallista turvallisuussuunnittelua. Mitä isompi kunta, sen useammin rikosten ehkäisy on ollut osa kunnallista turvallisuussuunnittelua. Yksi kymmenestä vastaajasta ilmoitti, että rikosten ehkäisyä toteutetaan muulla tavoin, osana toimialojen perustyötä (osana nuorisotyötä, sosiaalitoimea ja syrjäytymisen ehkäisyä) tai yhteistyössä poliisin kanssa. Pienissä kunnissa oli jälleen eniten niitä vastaajia, jotka eivät tienneet, miten rikosten ehkäisy toteutetaan kunnassa. Vaikka pienessä kunnassa ei siis olisi työryhmää tai koordinaattoria, voi kunta kuitenkin tehdä normaalityössään rikoksia ehkäisevää työtä, jolla jo varhaisessa vaiheessa pyritään estämään esimerkiksi asukkaan päätyminen rikoksen uhriksi tai tekijäksi. Pienten kuntien kannattaisikin selvittää, miten ne voivat paremmin toimia yhdessä. Hyviä esimerkkejä yhteistyöstä on olemassa eri puolilta Suomea.

Kyselyn perusteella näyttäisi, että rikosentorjuntatyön ja turvallisuussuunnittelun *organisoinnin* näkökulmasta rikosten ehkäisyn tärkeys on tunnistettu paremmin isommissa kunnissa. Rikosentorjunta- ja turvallisuussuunnittelutyön hyvä organisointi on joka ta-

12 Tulos on suuntaa antava, koska aineisto on pieni.

pauksessa tärkeä kysymys, koska hyvin organisoitu ja hyvin koordinoitu työ lisää ennestään niukkoja resursseja. Koordinoidun rikoksentorjuntatyön etu on siinä, että vältetään päällekkäinen työ ja moninaisten hankkeiden myötä syntyvä epätietoisuus, kenen vastuulle mikäkin kuuluu. Koordinaattoria pidettiin hyvänä ratkaisuna myös Rikoksentorjuntaohjelman lausuntokierroksella, jossa koordinaattorin etu nähtiin juuri siinä, että joku hahmottaa kokonaisuuden ja organisoi laaja-alaista yhteistyötä. ”Turvallisesti yhdessä”-rikoksentorjuntaohjelmassa rikoksentorjunta on määritelty monialaiseksi ja moniin kohderyhmiin kohdistuvaksi työksi, joten koordinointi voi olla poliisin, mutta yhtä hyvin myös jonkin muun tahon vastuulla. Painopisteenä on arkirikollisuuden ehkäisy ja turvallisuuden tunteen lisääminen. Rikoksentorjunnan laaja-alaisuus ja moniin kohderyhmiin tähtäävä työ konkretisoituu rikoksentorjunnan käsitteen ulottuvuuksissa. Rikosten ehkäisyyn ja rikoksentorjuntatyöhön sisältyy kaikkiaan ainakin viisi ulottuvuutta eli toimet, joilla

- ehkäistään ja vähennetään rikoksia
- ehkäistään ja vähennetään rikoksista aiheutuvia haittoja
- ehkäistään ja vähennetään rikoksen tekemisen riskiä
- ehkäistään ja vähennetään uhriksi joutumisen riskiä
- vähennetään rikoksen pelkoa ja lisätään turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Kyselyn tuloksia analysoitaessa kävi ilmi, että kyselyn täyttäneet vastasivat moneen kohtaan ”en osaa sanoa”. Tätä voi selittää osittain rikoksentorjunnan käsitteen tuntemattomuus sekä tietämättömyys siitä, että käsite kattaa laajasti kaikenlaisen toiminnan, joilla voidaan ehkäistä myös rikoksen pelkoa ja turvattomuuden tunnetta. Rikoksentorjuntaneuvosto on myös käynnistänyt selvityksen, miten rikoksentorjunta ja turvallisuussuunnittelu näkyvät sähköisissä hyvinvointikertomuksissa. Voikin olla jopa todennäköistä, että rikoksentorjuntatyön alle luettavia toimia tehdään kunnissa enemmän kuin niiden olemassaolosta on osattu kyselyssä vastata.

Kyselyn vastaajia pyydettiin myös arvioimaan kunnassa tehtyä rikoksentorjuntatyötä erilaisten väittämien kautta. Tulokset osoittavat selkeästi, että rikoksentorjuntaohjelman tavoitteiden saavuttamisessa on vielä tehtävää. Vain 16 prosenttia vastanneista arvioi, että *rikosten ehkäisy näkyy kunnan strategiassa* hyvin (ks. kuvio 14) ja 18 prosenttia vastaajista arvioi, että rikosten ehkäisyä koskevat päätökset on saatu *osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia*.

Tämän työn edistäminen helpottuisi, kun virkamiehille ja kunnan poliittisille päätöksentekijöille saataisiin näyttöä ennalta ehkäisevän työn vaikutuksista ja kustannustehokkuudesta. Tutkimusta rikoksentorjunnan kustannustehokkuudesta sekä turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen tähtäävän työn merkityksestä pitäisi merkittävästi jatkossa korostaa. Martti Lehti (2017) on tarkastellut kansainvälisten ja pohjoismaisten rikoksentor-

juntaohjelmien kannattavuutta ja toteaa, että erityisesti yksilön kehitystä tukevien torjuntatoimenpiteiden vaikuttavuudesta on saatu näyttöä. Tutkimuksilla tulisi voida osoittaa, että rikosten ehkäisyyn panostaminen säästää jatkossa kunnan ja yhteiskunnan varoja.

Poliittisia päätöksentekijöitä varmasti kiinnostaisi ainakin kuntavaalien alla, että kansan oikeustajua koskevassa tutkimuksessa suomalaiset olivat sitä mieltä, että rikosten ehkäisy on tärkeää, ja erityisesti nuoriin ja lapsiin kannattaisi kohdistaa ennalta ehkäiseviä toimia ja tunnistaa mm. oppimisvaikeuksia omaavat nuoret riittävän ajoissa. (Kääriäinen 2017, 31–33). Kunnan luottamushenkilöitä ja valtuutettuja varten on myös painettu opas, Kuntalaisen turvallisempi arki, jossa avataan turvallisuuteen liittyviä asioita (Rikoksentorjunta-neuvosto ja sisäasiainministeriö 2014).

Rikoksentorjuntaohjelmassa mainittuja toimenpiteitä turvallisuuden ja rikosten ehkäisyn sisällyttämisestä kunnan strategiaan ja hyvinvointi- ja turvallisuustyöhön ja sähköisten hyvinvointikertomuksien hyödyntämisestä edistetään myös maakuntauudistuksen yhteydessä. Maakuntauudistuksessa on maakuntien tehtäväksi annettu hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille, kuten myös ehkäisevät palvelut. Rikoksentorjuntaohjelman valmisteluvaiheessa myös maakuntauudistusta valmisteltiin, joten täsmällisiä toimenpide-ehdotuksia oli vaikea kirjata. Sisäisen turvallisuuden strategiassa (SM 2017, 46–47) konkretisoidaan nyt maakuntien tehtävää siten, että tuotetaan suositukset sisäisen turvallisuuden kirjaamisesta maakuntien ja kuntien strategioihin sekä yhtenäistetään kuntien ja maakuntien turvallisuussuunnittelu osaksi sähköisiä hyvinvointikertomuksia. Tarkoituksena on määritellä indikaattorit, jotka tuottavat tarkoituksenmukaista tietoa sisäisen turvallisuuden tilasta kunnissa ja maakunnissa. Lisäksi strategiassa on ehdotuksia turvallisuustyön koordinoinnista ja siinä ehdotetaan, että jokaiseen maakuntaan ehdotetaan perustettavaksi sisäisen turvallisuuden koordinaattorin tehtävä ja jokaiseen maakuntaan ehdotetaan perustettavaksi turvallisuusasioita käsittelevä verkostomainen yhteenliittymä, jossa ovat mukana viranomaiset, yritykset, oppilaitokset ja järjestöt. Vastikään julkistettu Sisäisen turvallisuuden strategia ja ”Turvallisesti yhdessä” rikoksentorjuntaohjelma ajavat siis molemmat *koordinoitua yhteistyötä ja turvallisuuden saattamista kuntien ja maakuntien strategioihin*.

5.2 Asukkaiden kuulemisen ja osallistumisen lisääminen

Rikoksentorjuntaohjelman keskeisenä tavoitteena oli rikoksentorjuntatyön organisoinnin lisäksi siihen liittyvän monialaisen yhteistyön lisääminen. Vaikka viranomaiset hoitavat heille kuuluvan rikoksentorjuntatyön, on yksi ohjelman keskeinen tavoite lisätä asukkaiden kuulemistä ja osallisuutta rikosten ehkäisyn suunnittelussa ja koetun turvallisuuden edistämisessä. Asukkaiden osallistuva rooli on nostettu rikoksentorjuntaohjelmaan, koska heillä ajatellaan olevan paras tietämys oman alueensa ongelmista ja vahvuuksista.

Kyselyn tulokset osoittavat (ks. kuviot 8-13), että käytännöt vaihtelevat ja joissakin suurissa kunnissa kuntalaisille tehdään säännöllisin väliajoin esimerkiksi turvallisuuskyselyjä. Turvallisuuskävelyjä toteutetaan jonkin verran, vaikka kahdeksan kymmenestä kunnasta arveli, ettei omassa kunnassa toteuteta turvallisuuskävelyjä. Kunnissa olisi käytettävissä monenlaisia kuulemisen muotoja, joita ei vielä riittävästi ole hyödynnetty. Myös Kuntalain velvoittamia vanhus- ja vammaisneuvostoja tai nuorisovaltuustoja kannattaisi paremmin hyödyntää turvallisuuteen liittyvissä asioissa, koska vanhukset, vammaiset ja nuoret ovat haavoittuvia ryhmiä rikosten uhreina. Tulevaisuuden haasteena onkin saada *rikosten ehkäisy ja turvallisuuden lisääminen osaksi näitä kuulemisen muotoja ja osallistumisen rakenteita*. Kuulemistilaisuuksien järjestäminen ei kuitenkaan vielä riitä, vaan järjestäjän tulee varmistaa, että *kuntalaisilta kerätty tieto viedään kunnan viranomaisille*. On tärkeää, että asukkailta kerättyä tietoa hyödynnetään ja osallistujat saavat tiedon siitä, miten heidän tekemänsä ehdotukset etenevät.

Kiinnostavia ja positiivisia esimerkkejä kansalaisten osallistumisen lisäämiseksi tapahtuu kuitenkin koko ajan. Kyselyssä kartoitettiin, miten kunnat olivat käyttäneet osallistuvaa budjetointia rikosten ehkäisyyn ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen. Osallistuvassa budjetoinnissa asukkaat ovat tiivistä mukana suunnittelemassa ja päättämässä taloutta ja resursseja koskevista asioista. Kyselyn tulokset osoittavat, että vuoden 2017 alussa vain prosentti vastanneista kunnista oli käyttänyt osallistuvaa budjetointia rikosten ehkäisyyn ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen, mutta sen kokeilemista voisi harkita 18 prosenttia vastaajista. Todennäköisesti tähän kysymykseen myönteisesti vastaavien kuntien määrä kasvaa pikkuhiljaa, koska rikoksentorjuntaohjelmassa ehdotetaan rikoksentorjuntaa ja turvallisuuden edistämistä koskevan pilottihankkeen toteuttamista ja Suomen Kuntaliitto on juuri julkaissut oppaan osallistuvaan budjetointiin liittyen. (Ks. Pihlaja 2017.)

Rikoksentorjuntaohjelmaan kirjattu tavoite asukkaiden kuulemisesta ja asukkaiden osallistumisen lisäämisestä edellyttää jatkossakin tiedon jakamista hyvistä esimerkeistä ja käytännöistä. Nämä ovat myös rikoksentorjuntaohjelmassa olevia suosituksia ja niiden toimeenpano jatkuu.

5.3 Osaamisen jakaminen ja koulutus tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi

Rikoksentorjuntaohjelmassa tavoitteena on useiden toimenpiteiden avulla edistää rikoksentorjuntaa koskevan tiedon jakamista ja koulutusta ammatissa toimiville ja eri kohderyhmille. Vastuita koulutuksen ja tiedon levittämiseksi on laitettu rikoksentorjuntaneuvostolle, aluehallintoviranomaisille, ammattikorkeakouluille ja muille toimijoille.

Kunnille menneessä kyselyssä havaittiin (kuvio 16), että tällä hetkellä jo pitkään käytettävissä olevia materiaaleja ei tunneta eikä hyödynnetä riittävästi. Kuntien rikoksentorjuntatyötä tekevät eivät olleet hyödyntäneet neuvoston nettisivustoa ja siellä olevia materiaaleja työssään kovinkaan usein. Vastaajien mielestä tarvetta koulutukselle kuitenkin olisi ja heillä oli varsin yksityiskohtaisia toiveita koulutuksen ja materiaalien suhteen. Rikoksentorjuntaan ja turvallisuussuunnitteluun liittyviä materiaaleja, oppaita ja käsikirjoja tarjoavat rikoksentorjuntaneuvoston lisäksi myös sisäministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Kansalaisten kuulemiseen ja osallistumiseen liittyviä menetelmäoppaita löytyy myös internetistä.

Jatkossa tuleekin pohtia, mistä materiaalien alihyödyntäminen johtuu. Syynä voi olla ajan puute, sillä mitä vähemmän vastaajilla oli työaika käytettävissä rikoksentorjuntaan, sen vähemmän he tiesivät tarjolla olevista materiaaleista. Vastaajilla oli myös erilaisia käsityksiä siitä, kenen vastuulla rikoksentorjuntatyö on ja mitä se sisältää. Koulutuksella ja tiedottamisella tulee edelleen lisätä ymmärrystä rikoksentorjuntatyön monista elementeistä ja keinoista.

Materiaalien vähäistä käyttöä voi selittää myös tietämättömyys niiden olemassaolosta. Kunnan tahtotilasta voisi olla kysymys, jos materiaalien hyödyntämisen tärkeyttä ei nähdä eikä aikaa koulutukseen tai seminaareihin osallistumiselle ole. Kunnissa tulisi nähdä, kuinka tärkeää on päästä vaihtamaan kokemuksia vastaavaa työtä tekevien kanssa ja verkostoitua. Rikoksentorjuntaohjelman alueellisissa jalkauttamisseminaareissa tuli esiin, kuinka osallistumisen myötä paikallinen ja seudullinen yhteistyö paranee, kun turvallisuustyötä tekevät viranhaltijat ja järjestöjen ihmiset tapaavat uusia toimijoita ja pääsevät jopa saman tien konkreettisesti sopimaan seuraavista tapaamisista.

Rikoksentorjuntaneuvoston tulee aktiivisesti jatkaa tiedottamista materiaaleista. Myös rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivut uudistuvat ja neuvosto järjestää yhdessä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa rikoksentorjuntakoulutusta ammatissa toimiville helmikuusta 2018 lähtien.

5.4 Paikallinen tahtotila, kunnan johdon tuki paikallisella tasolla ja yhteistyö kansallisella tasolla

Tämän kyselyn tulokset osoittavat, että työtä on vielä tehtävä, jotta rikosten ehkäisy ja turvallisuuden edistäminen näkyisi kunnan strategiassa paremmin ja rikosten ehkäisyä koskevat päätökset saadaan osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia.

Asukkaiden ja järjestöjen kuulemistakin kannattaisi tulosten perusteella lisätä. Monikaan tätä työtä tekevä järjestötoimija ei miellä osallistuvan yhteiseen työhön turvallisuuden tunteen lisäämiseksi tai tekevänsä rikosten ehkäisyyn liittyvää työtä, joten tietoisuutta rikosten ehkäisyyn liittyvistä toimista ja hyvistä käytännöistä kannattaa jatkossakin jakaa asukkaille, järjestöille ja kuntiin. *Turvallisuus on joka tapauksessa keskeinen elementti kuntalaisen hyvinvoinnissa.* Jotta tilanne voisi parantua, ehdottivat kyselyyn vastanneet, että tietoa rikosten ehkäisystä ja turvallisuuden edistämisestä jaettaessa huomioitaisiin erikoiset kunnat. Kyselyyn vastanneet painottivat, että kehittämistyössä täytyy pitää mielessä, että pääkaupunkiseudun ja muiden isojen kuntien työ ei ole samanlaista kuin pienissä kunnissa haja-asutusalueilla. Tätä vastaajat toivoivat muistettavan kaikkien kansallisten ohjelmien valmistelu- ja toteuttamisvaiheissa.

Rikoksentorjuntaa koskevan tiedon tulisi saavuttaa kunnassa sekä virkamiehet että luottamushenkilöt. Mitä enemmän näyttöä ennalta ehkäisevän työn kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta saadaan, sitä helpommin ehkäisevän työn merkitys konkretisoituu. Tällöin sitä myös paremmin resursoitaisiin kunnissa. Siksi *ehkäisevän työn vaikutusten tieteelliselle tutkimukselle* on ehdottomasti varattava riittävästi resursseja ja huolehdittava, että *tietoa levitetään ja hyödynnetään käytännön työn kehittämisessä.*

Kuten kyselyn avoimessa palauteosiossa vastaajat osuvasti kiteyttivät, että *paikallinen tahtotila* on onnistuneen ja laaja-alaisen rikoksentorjuntatyön keskeinen edellytys. Paikallisen tahtotilan on oltava kunnossa ja päättäjien tulisi panostaa rikosten ehkäisyyn ja turvallisuuden edistämiseen. Kun paikallinen tahtotila eli kunnan poliittisten päättäjien ja kunnan johdon tuki on rikosten ehkäisyn ja turvallisuuden lisäämisen takana, pääsevät muutkin hyvän rikoksen ehkäisytöön edellytykset helpommin toteutumaan. Tällaisia esimerkkejä voivat olla esimerkiksi rikoksentorjuntatyön ja turvallisuuden suunnittelun koordinaattorin ja työryhmän nimeäminen, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen ja laaja-alaisen yhteistyön. Paikallisella tasolla tapahtuvan työskentelyn lisäksi myös turvallisuutta edistävien kansallisten ohjelmien välisen yhteistyön kehittäminen on tärkeää, jotta resurssit saataisiin parhaiten käyttöön yhteisten tavoitteiden edistämiseksi; turvallisen arjen takaamiseksi tavoitteita kannattaa edistää rinnakkain.

LÄHDELUETTELO

- Alanko Markus & Takala Jukka-Pekka (2012). Paikallinen turvallisuuskysely tuottaa arvokasta tietoa. Haaste-lehti 4/2012.
- Attias Miriam ja työryhmä Gellin Jens, Kaitonen Leena & Vuorinen Hanna (2017). Naapurisuussovittelun käsikirjaAvautuu uuteen ikkunaan. Pakolaisapu. Naapurisuussovittelun keskus.
- Kytömäki Linnea (2011). Opas turvallisuuskävelyn järjestämiseen. Laurea-ammattikoulu.
- Kääriäinen Juha (2017). Seitsemän rikostapausta: käräjätuomareiden arvioima rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat. Katsauksia 21/2017. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Lehti Martti (2017). Rikoksentorjunnan kannattavuus: alustava systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Karsauksia 24/2017. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Luhtasaari Mia (2016). TRUST- hanke edistää hyviä väestösuhteita. Haaste 4/2016.
- Oikeusministeriö (2016). Turvallisesti yhdessä. Kansallinen rikoksentorjuntaohjelma. Selvityksiä ja ohjeita 30/2016.
- Oikeusministeriö (1999). Turvallisuustalkoot. Kansallinen rikoksentorjuntaohjelma. Yleisen osaston julkaisu 2/1999. Hakapaino oy.
- Pihlaja Ritva (2017). Osallistuva budjetointi kunnissa ja maakunnissa. Suomen Kuntaliitto.
- Ranta Tiina & Martikainen Soili (2017). Turvakävelen turvallinen koulu. Laurea-ammattikorkeakoulu julkaisut 81.
- Rikoksentorjuntaneuvosto (2011). Turvallisuuskävelyt. Opas järjestäjille ja osallistujille.
- Rikoksentorjuntaneuvosto & Sisäasiainministeriö (2014). Kuntalaisen turvallisempi arki. Mitä kunnanvaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta. http://www.rikoksentorjunta.fi/material/attachments/rtn/rtn/julkaisut/turvallisuussuunnittelu/JKSv2ZGY3/turvallisuusopas_valtuutetulle.pdf
- Rinne Jarmo & Rättilä Tiina (2015). Paikalliset asukasyhdistykset turvallisuuden tuottajina. Tutkimushankkeen väliraportti 15.10.2015.
- Rättilä, Tiina & Rinne, Jarmo (2016). Kuntademokratia kaksilla raiteilla. Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu nro 96. Vammalan kirjapaino.
- Setlementtiliitto (2015). World Cafe - opas deliberatiivisen World Cafen järjestämiseen. Uusi paikallisuus -hanke.
- SM (2006). Sisäasiainministeriö. Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen. Sisäasiainministeriön julkaisu 19/2006.
- SM (2014). Päätöksiä turvallisuudesta. Turvallisuus osaksi kunnan sähköistä hyvinvointikertomusta. Sisäministeriön julkaisu 15/2014.
- THL. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2017). Rikos- ja riita-asioiden sovittelun tilastoraportti 2016.

Liitetaulukko

Rikoksentorjunnan oppaita, julkaisuja tai verkkosivuja työssään hyödyntäneet sen mukaan, kuinka pitkään vastaaja oli ollut mukana rikoksen ehkäisytyössä tai turvallisuussuunnittelussa ja kuinka suuri osuus hänen työajastaan kuluu rikosten ehkäisytyössä tai paikallisen turvallisuussuunnittelun parissa, % (n=)

Rikoksentorjuntatyössä tai turvallisuussuunnittelussa mukana oloaika			
	Alle 3 vuotta	Yli 3 vuotta	Yhteensä
Rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivut	16,0	38,0	32,0
Rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivuilla esitetyt hyvät käytännöt	12	27	23
HAASTE -lehti	13	37	27
Turvaohjeita senioreille	13	36	29
Turvallisuuskävelyt -opas	17	41	34
Ota väkivalta huomioon turvallisuussuunnittelussa opas	8	20	17
Paikallinen turvallisuussuunnittelu: Prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa -opas	21	39	34
Olen osallistunut rikoksentorjuntaneuvoston seminaariin	4	24	19
N	25	63	86
Rikoksen ehkäisytyöhön tai paikalliseen turvallisuussuunnitteluun käytetyn ajan osuus työajasta			
	Alle 10 %	Yli 10 %	Yhteensä
Rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivut	23,0	67,0	32,0
Rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivuilla esitetyt hyvät käytännöt	14	56	23
HAASTE -lehti	20	53	26
Turvaohjeita senioreille	22	53	28
Turvallisuuskävelyt -opas	25	65	33
Ota väkivalta huomioon turvallisuussuunnittelussa opas	8	20	17
Paikallinen turvallisuussuunnittelu: Prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa -opas	28	56	33
Olen osallistunut rikoksentorjuntaneuvoston seminaariin	4	24	19
N	71	18	89